

External Quality Assessment of Auditing Master's Curriculum in Iran: Perspectives from Graduates employers

zahra Dianati Deilami¹, Mohammad Mehdi noori², Hossein Abbasian³

Received: 2024/01/13

Approved: 2024/04/13

Research Paper

Abstract:

The more information organizations have about the cyber threats most likely to affect substruction, the better they can reduction cyber risk. The purpose of this research is to review how the COSO (2013) helps risk management and cyber risk controls. It also shows the role of Internal auditing in cyber risk management control for organizations. Based on the library research method, previous researches have been studied and their results have been analyzed and examined. The results of this study indicate that organizations should invest in cyber risk management and prioritize cyber risk control, strategic goals and future plans depending on their positions. As the cyber environment evolves, risk management and internal auditing will need to keep pace. . Indeed, By focusing on the implementation of the 2013 framework, companies will identify their cyber risks and at the best opportunity, they will show their readiness to react appropriately to face the risks caused by the cyber world. Finally, creating a culture based on cyber security, continuous evaluation of all technologies used, continuous evaluation of vulnerable systems, comprehensive analysis of examples of cyber attacks carried out in organizations, continuous cyber risk management activities and cyber security training, These are the most important things that organizations should consider.

Key Words: COSO and cyber risks, cyber security, cyber age, Auditing cyber risks

[10.22034/JPAR.2024.2020263.1270](https://doi.org/10.22034/JPAR.2024.2020263.1270)

1. Associate Professor of accounting, Faculty of financial sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran. (corresponding author). dianati@khu.ac.ir
 2. MSc.of Auditing, Faculty of Financial Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran. mahdinoori4208@gmail.com
 3. Assistant Professor, Educational Management Department, Faculty of Management, Kharazmi University, Tehran, Iran. h_abbasian@khu.ac.ir
- <http://article.iacpa.ir>

ارزشیابی کیفیت بیرونی سر فصل برنامه درسی مقطع کارشناسی ارشد حسابرسی در ایران: از دیدگاه دانش آموختگان و کارفرمایان

زهرا دیان‌تی دیلمی^۱، محمد مهدی نوری^۲، حسین عباسیان^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۲۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۱/۲۵

مقاله‌ی پژوهشی

چکیده:

برنامه درسی، محصول فرآیند برنامه‌ریزی درسی است. ارزشیابی برنامه‌ها از جمله برنامه درسی، موجب بهبود آموزش می‌شود. از اینرو هدف پژوهش حاضر، ارزیابی کیفیت بیرونی برنامه درسی مقطع کارشناسی ارشد حسابرسی با استفاده از الگوی دانش، مهارت و نگرش بنجامین بلوم، می‌باشد. برای این منظور، با مرور تحقیقات پیشین، ۸۰ شاخص سنجش دانش، مهارت و نگرش لازم یک فارغ‌التحصیل ارشد حسابرسی استخراج شد که با نظرخواهی از ۱۰ خبره حسابرسی به روش دلفی فازی مثلثی، ۶۲ شاخص مورد اجماع خبرگان قرار گرفت. سپس با توزیع پرسشنامه حاوی این ۶۲ شاخص در سال ۱۴۰۲ بین دو دسته نمونه آماری بخش کمی این تحقیق که به روش هدفمند انتخاب شده‌اند، نظر ۶۱ نفر دانش آموخته کارشناسی ارشد حسابرسی از دانشگاه‌های دولتی کشور که شاغل در همین حرفه‌اند، و نیز ۱۲۰ نفر از کارفرمایان ایشان (شرکای موسسات حسابرسی که فارغ‌التحصیلان ارشد رشته حسابرسی در موسسه آنها مشغول به کار هستند)، میزان مطلوبیت بیرونی برنامه درسی ارشد حسابرسی مورد ارزشیابی قرار گرفته است. نتایج نشان می‌دهد که مطابق نظر دو گروه فوق‌الذکر که از لحاظ آماری تفاوت معنی‌داری بین نظرانشان نیست، مطلوبیت کیفیت بیرونی برنامه درسی ارشد حسابرسی برای انتقال دانش، مهارت و نیز نگرش لازم به دانش آموختگان این رشته جهت انجام وظایف محوله حسابرسی، نامطلوب است.

واژه‌های کلیدی: ارزشیابی، برنامه درسی، کیفیت بیرونی برنامه درسی، مقطع کارشناسی ارشد حسابرسی

10.22034/JPAR.2024.2020263.1270

dianati@khu.ac.ir

mahdinoori4208@gmail.com

h_abbasian@khu.ac.ir

http://article.iacpa.ir

۱. دانشیار، گروه حسابداری، دانشکده علوم مالی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد حسابرسی، دانشکده علوم مالی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

۳. استادیار، گروه مدیریت آموزشی، دانشکده مدیریت، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

۱- مقدمه

بهبود مستمر کیفیت برنامه‌های درسی، مستلزم ارزشیابی مستمر آنها است. نظام دانشگاهی باید به طور مستمر به قضاوت درباره مطلوبیت عوامل درون داد، فرایند و برون داد خود پرداخته و حاصل آن جهت بهبود امور (آموزشی، پژوهشی و عرضه خدمات تخصصی به جامعه) مورد استفاده تصمیم‌گیرندگان قرار گیرد (رحمانی و فتحی واجارگاه، ۱۳۸۷). در کل، ارزشیابی کیفیت برنامه درسی از ۲ جنبه قابل انجام است: ۱- ارزشیابی درونی برنامه درسی که به معنی بررسی مطلوبیت و تناسب عناصر گوناگون برنامه درسی شامل اهداف، محتوا، مواد و منابع آموزشی، فعالیت‌های یادگیری، راهبردهای تدریس، ارزشیابی، گروه بندی، زمان و فضا است و ۲- ارزشیابی کیفیت بیرونی برنامه درسی^۱ که به معنی سنجش اثربخشی این برنامه‌ها در زمینه ماحصل خروجی آنهاست؛ یعنی سنجش تغییراتی که از طریق برنامه درسی در سطح دانش، مهارت و نگرش دانش‌آموختگان ایجاد می‌گردد (فتحی واجارگاه و شفیع‌ی، ۱۳۸۷). در این پژوهش، کیفیت بیرونی برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابرسی مورد بررسی قرار می‌گیرد. زیرا اگر بخواهیم در جامعه از حسابرسی به عنوان ابزاری برای پاسخ‌گویی استفاده کنیم، باید حرفه حسابرسی را با نیازهای جامعه و تحولات آن انطباق یابد و این امر محقق نمی‌شود جز از طریق پرورش متخصصانی که با استانداردهای حسابداری و حسابرسی آشنا باشد، استانداردها را به خوبی قضاوت و خدمات حرفه‌ای را به طور اثربخش به بازار عرضه کند و برای ورود به این حرفه از دانش تخصصی و مهارت‌های کافی برخوردار باشد. (بیگ پناه و همکاران، ۱۴۰۰). از اینرو کیفیت برنامه‌های درسی دانشگاهی و پیش‌بینی محتویات برنامه‌ای که نیازهای بازار را برآورده می‌کند، چالش اصلی برنامه‌های درسی از جمله برنامه درسی حسابرسی است (هاف و همکاران، ۲۰۱۷).

مادیرا (۲۰۰۱) معتقد است که مراکز آموزشی باید حسابرسان را به شیوه‌ای مناسب برای ورود به بازار کار آماده کنند و برنامه‌های درسی دقیق و تنظیم شده را مطابق با تقاضاهای بازار کار و زمینه جدید آن ارائه دهند. آبون و همکاران (۲۰۱۹) در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که دانشجویان رشته حسابداری بر این باورند که برنامه‌های درسی موجود با توجه به اهدافی که در پیش دارند، دانشجویان را برای مهارت‌های آموزشی و پژوهشی و برآوردن نیازهای آینده صنعت آماده نمی‌کند. نگو و همکارانش (۲۰۱۵) در تحقیق خود پیشنهاد می‌دهند که باید بین برنامه درسی حسابرسی و نیازهای بازار تناسب وجود داشته باشد. اگر فارغ‌التحصیلان حسابرسی مهارت‌ها و شایستگی‌های کافی را نداشته باشند، بسیاری از آنها از واقعیت شغلی بی‌اطلاع خواهند بود و برای انطباق با محیط کار سرگردان یا ناآماده می‌شوند و یا برای مقابله با مسئولیت‌های شغلی خود مشکل خواهند داشت.

بسیاری از صاحب‌نظران حرفه حسابداری و حسابرسی در ایران معتقدند فارغ‌التحصیلان رشته حسابداری و حسابرسی، دانش و مهارت‌های لازم جهت پاسخگویی به نیازهای حرفه را ندارند (پولادیان و سروسستانی، ۱۴۰۰؛ دیان‌تی، ۱۳۹۹ و فترپور لیمویی و همکاران، ۱۳۹۹). باغومیان و رحیمی باغی (۱۳۹۱) معتقدند با توجه به وقوع تحولات اقتصادی محتوایی در

کشور، چنین به نظر می‌رسد که نحوه پذیرش دانشجویان در این رشته و همچنین نظام آموزشی حسابداری و حسابرسی از نارسایی‌های بنیادی برخوردار است؛ به گونه‌ای که توان کافی برای تربیت نیروهای متخصص را ندارند. به همین دلیل در حالیکه از یک سو ما با مازاد نیروهای دارای مدرک دانشگاهی مواجه هستیم در سمت دیگر کارفرمایان ما در بازار کار از کمبود حسابرسان و حسابداران متخصص شکایت می‌کنند. فرگوسن و همکاران (۲۰۰۰) نیز معتقدند در بین گرایش‌های مختلف حسابداری، حسابرسی بیشتر از گرایش‌های دیگر مورد غفلت قرار گرفته است و پژوهش‌های انجام شده در زمینه عوامل مؤثر بر آموزش حسابرسی و مهارت‌های نرم مورد نیاز در این زمینه بسیار اندک است و این امر با توجه به نقش و اهمیتی که حسابرسی در حسابداری و تجارت به عهده دارد بسیار تعجب‌آور است. نصیرزاده و خلیفه سلطانی (۱۳۹۷) معتقدند سیستم آموزشی حسابداری و حسابرسی در دانشگاه‌ها نیاز به بررسی‌های مجدد و فعالانه‌ای دارد. نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد که مهارت‌های زیادی برای حسابرسان مهم تلقی می‌شود که در سیستم آموزشی به درستی گنجانده نشده است که می‌توان به مهارت‌هایی نظیر توانایی حسابرسی سیستم‌های کامپیوتری، شناخت کنترل‌های داخلی، توانایی استفاده از کامپیوتر در حسابرسی و توانایی ارزیابی ریسک اشاره کرد. همچنین به وضوح مشخص است که بسیاری از مهارت‌های مهم از نظر حسابرسان مانند تجربه حسابداری و حسابرسی، مدیریت زمان، توانایی ارزیابی ریسک و شناخت کنترل داخلی و غیره به طور کامل و جامع قابل آموزش در دانشگاه‌ها نیست که لزوم دوره‌های کارآموزی را بیشتر از قبل نشان می‌دهد. بنابراین بازنگری برنامه آموزشی کنونی بیش از پیش احساس می‌شود.

رشته حسابرسی بعنوان یک رشته مجزا در مقطع کارشناسی ارشد، یک رشته نوپا در ایران است. برای اولین بار در سال ۱۳۷۶، شورای عالی برنامه‌ریزی آموزش عالی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، طرح دوره کارشناسی ارشد حسابرسی که توسط گروه علوم انسانی تهیه و به تأیید این گروه رسیده بود را تصویب کرد، اما تا سال ۱۳۹۱ دانشجویی در این رشته در دانشگاه‌های کشور پذیرش نشد. در سال ۱۳۹۵ نسخه بروز رسانی شده این رشته در شورای عالی برنامه‌ریزی آموزش عالی به تصویب رسید که در حال حاضر برای تدریس دروس از همین برنامه درسی در دانشگاه‌های کشور استفاده می‌شود. هرچند در متن ابتدای این برنامه درسی قید شده است که برنامه مذکور به مدت ۵ سال قابل اجرا بوده و پس از آن باید مورد بازنگری و تجدید نظر قرار گیرد. اما متأسفانه تا این لحظه، برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابرسی مورد بازنگری قرار نگرفته است. این امر، ضرورت پژوهش برای گنجاندن مباحث درسی جدید در این رشته با توجه به ارزشیابی کیفیت برنامه درسی فعلی و شناسایی نقاط ضعف و قوت این برنامه را نشان می‌دهد. تحقیق حاضر نیز به همین هدف و برای ارزشیابی کیفیت بیرونی برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابرسی صورت رفته است و در آن تلاش شده تا با استفاده از الگوی دانش، مهارت و نگرش (KSA)^۲ به بررسی این موضوع بپردازد که از منظر فارغ التحصیلان این رشته و نیز کارفرمایان ایشان (منظور حسابرسان عضو جامعه حسابدار رسمی که در رده سرپرست ارشد به

بالای موسسات حسابداری هستند و فارغ التحصیلان این رشته زیر دست آنها مشغول به کار هستند، آیا کیفیت بیرونی برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابداری در سطح مطلوبی قرار دارد یا خیر؟

۲- مبانی نظری و توسعه فرضیه‌ها

ارزشیابی برنامه درسی که شامل بررسی و مطالعه ارزش و شایستگی عناصر، کلیات و جنبه‌های خاص برنامه درسی است به نوبه خود می‌تواند اصلاح مدام روش‌ها در آموزش عالی را تضمین نماید و بدلیل این که ارزیابی برنامه درسی جهت تعیین میزان کیفیت، به تهیه اطلاعات با هدف متفاوت درباره میزان عملکرد عوامل و عناصر موجود در برنامه درسی می‌پردازد، می‌تواند در بهبود فرایندهای یاددهی-یادگیری مؤثر واقع شود (قربانی و همکاران، ۱۳۹۳). ارزشیابی برنامه درسی باید با آگاهی کامل از تمامی عناصر و سطوح آن، از جمله سطوح برنامه درسی قصد شده، اجرا شده و تجربه شده صورت پذیرد. از طرفی یک ارزشیابی زمانی نتایج قابل اتکایی فراهم می‌آورد که به طور جامع و با استفاده از منابع اطلاعاتی مناسب و طبق شاخص‌های مناسب، طراحی و اجرا گردد. شاخص‌های ارزشیابی، ویژگی‌های روشن، کمی یا کیفی و قابل سنجش هستند که برای تعریف سیاست‌گذاری و طبقه‌بندی عوامل به کار می‌روند (نیک خواه و همکاران، ۱۳۹۰). به طور کلی برای ارزشیابی برنامه درسی سه فرایند وجود دارد:

۱. ارزشیابی پیش از برنامه‌ریزی (نیازسنجی) برای سنجش محورهای اساسی برنامه درسی و ناظر بر تعیین اهداف و مقاصد برنامه درسی از منابع مربوط است
۲. ارزشیابی تکوینی (ارزشیابی در زمان طراحی، تدوین و ساخت) برنامه درسی: بخشهای مختلف برنامه بررسی و اشکالات و عدم تناسب احتمالی رفع می‌شود.
۳. ارزشیابی پایانی (تراکمی): اثربخشی برنامه و میزان شکاف بین تأثیر پیش بینی شده با آنچه در عمل اتفاق افتاده است تصمیم گیری می‌شود و بر اساس آن در سیکل‌های بعدی برنامه ریزی اصلاحات لازم اعمال می‌گردد.

ارزیابی از نقطه آغاز طراحی یک نظام آموزش عالی برای نیازسنجی شروع می‌شود و به طور مستمر با ارزیابی تکوینی (نظارت) ادامه یافته و سرانجام با ارزیابی پایانی به قضاوت درباره عملکرد نظام و مرتبط بودن و پیامدهای آن می‌پردازد (بازرگان، ۱۳۹۴).

ارزشیابی در آموزش عالی دارای دو قسمت است:

۱- ارزشیابی درونی^۱: در این مرحله نظام دانشگاهی به منظور خود در آینه دیدن اقدام به ارزشیابی می‌کند (قضاوت درباره خود) تا جنبه‌های قوت و ضعف خود را دریابد و به اصلاح ضعف‌ها بپردازد.

۲- ارزشیابی بیرونی^۲: ارزشیابی بیرونی توسط کارشناسان خارجی یا هیأت همگنان و پس از انجام ارزشیابی درونی و به منظور اطمینان از صحت کار و استفاده از نظرات متخصصین و کارشناسان خارج از موسسه انجام می‌شود (بازرگان، ۱۳۷۶).

از آنجا که موضوع این پژوهش، ارزشیابی کیفیت بیرونی برنامه درسی حسابرسی است در ادامه روشها و الگوهای مختلف ارزشیابی کیفیت بیرونی برنامه درسی تشریح می‌شود:

برای ارزشیابی کیفیت بیرونی برنامه‌های درسی روش‌های گوناگونی ابداع شده است که در زمره آنها، الگوی دانش، مهارت و نگرش بنجامین بلوم (۱۹۵۶) که به دنبال بررسی تغییر در دانش، مهارت و نگرش فراگیران است، الگوی چهار مرحله‌ای کرک پاتریک (۱۹۹۶)، شامل ارزشیابی واکنش‌ها، ارزشیابی یادگیری، ارزشیابی تغییر رفتار یادگیرندگان و ارزشیابی بازده است، الگوی هدف محور اسپکتتر (۱۹۹۹) که در آن اهداف از پیش تعیین شده برنامه با محصولات و برون‌دادها با استفاده از روش‌های گوناگون جمع‌آوری داده‌های کمی و کیفی مقایسه می‌شوند و الگوی مشارکتی نیکولز (۲۰۰۱) که در آن شرکای اصلی برنامه (دانشجویان، دانش‌آموختگان، کارفرمایان، مدیران و مدرسان) میزان تحقق اهداف مورد انتظار را از برنامه درسی مورد داوری قرار می‌دهند و در خصوص کیفیت برنامه‌ی درسی قضاوت و داوری می‌کنند (فتحی و اجارگاه و شفيعی، ۱۳۸۷).

از میان الگوهای فوق‌الذکر، در پژوهش حاضر برای ارزشیابی کیفیت بیرونی برنامه درسی از الگوی دانش، مهارت و نگرش مطرح شده توسط بنجامین بلوم (۱۹۵۶)^۵ استفاده شده است. او اهداف اصلی یادگیری را در سه حیطه شناختی (دانش)، روان حرکتی (مهارت) و عاطفی (نگرش) طبقه‌بندی کرد. او این هدف را به منزله عناصر ضروری در هر برنامه‌ریزی آموزشی در نظر گرفت و به شرح ذیل تعریف کرد:

• دانش، معادل بستر اطلاعاتی است که یک فرد بر اثر آموزش و یا کسب تجربه، آن را به دست آورده است.

• مهارت‌ها توانایی‌های فیزیکی برای انجام فعالیت‌ها یا وظایف هستند. مهارت‌ها به مثابه توانایی‌های عملکردی براساس معیارهای میزان زمان صرف شده، دقت و صحت انجام وظایف محوله سنجش و اندازه‌گیری می‌شوند.

• نگرش را به مثابه نحوه توجه و اغلب ارزشیابی فرد از چیزهایی که رفتار وی را جهت می‌دهند. به عبارت دیگر منظور از نگرش، حالات، احساسات، گرایش‌ها و عقاید یک فرد راجع به یک موضوع است و شیوه‌ای است که او از طریق آن به مسائل و پدیده‌ها می‌نگرد (سلمانی، ۱۴۰۰).

هر برنامه آموزشی به دنبال ایجاد/تغییر در دانش، مهارت و نگرش فراگیران است. لذا موضوعاتی که باید آموخته یا دستخوش تغییر شوند، از قبل تعیین می‌شود. هر موضوع آموزشی علاوه بر قرارگیری در یک حیطه اصلی دانشی، مهارتی یا نگرشی، اغلب با سایر حیطه‌ها همپوشانی دارد (سلمانی، ۱۴۰۰). در این تحقیق، با استفاده از همین الگو میزان مطلوبیت کیفیت بیرونی برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابرسی از ۳ بعد دانش و مهارت و نگرش بررسی می‌شود.

۲-۲- پیشینه پژوهش

۲-۲-۱ پیشینه پژوهش‌های خارجی

پالمر و همکاران (۲۰۰۴) به بررسی و مقایسه مطالعات انجام شده در زمینه شایستگی‌های

مورد نیاز دانشجویان حسابداری برای ورود به حرفه حسابداری با مطالعات اخیر انجمن حسابداران مدیریت^۶، انجمن حسابرسان داخلی^۷، فدراسیون بین‌المللی حسابداران^۸ و انجمن حسابداران رسمی آمریکا^۹ پرداختند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد، به طور خاص، دانش، مهارت‌ها و توانایی‌های مهم برای حسابرسان عبارتند از: مهارت‌های ارتباطی، مهارت‌های بین فردی، دانش عمومی تجاری، دانش حسابداری، مهارت‌های حل مسأله، فناوری اطلاعات، نگرش‌ها و توانایی‌های شخصی، و مهارت‌های کامپیوتری. همچنین نتایج تحقیق نشان می‌دهد که اساتید می‌توانند از این شایستگی‌های مشترک و تخصصی برای طراحی برنامه‌های درسی استفاده کنند تا دانشجویان را برای ورود به مشاغل حرفه‌ای آماده کنند.

آرمیتاژ و پویزر (۲۰۱۰) به بررسی تفاوت در ادراک اساتید و شاغلین حرفه در رتبه‌بندی اهمیت موضوعات حسابداری که باید در دوره‌های حسابداری تدریس شود، پرداختند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که شاغلین بر این باور بودند که موضوعات مهمی که باید تدریس شوند عبارتند از آشنایی با شیوه‌های حسابداری نظیر مستندسازی، تکنیک‌های تقلب، آزمون‌های کنترل‌ها و آزمون‌های اساسی است. در عوض، اساتید بر این باور بودند که موضوعات مربوط به تئوری حسابداری، مثل، ریسک حسابداری، کنترل داخلی، اظهارات صورت‌های مالی، و آگاهی از تقلب باید به حسابرسان آموزش داده شود.

اویار و گورموس (۲۰۱۱) به بررسی دانش حرفه‌ای، مهارت‌ها و ویژگی‌هایی که توسط حسابرسان مستقل برای فارغ‌التحصیلانی که قصد حسابرس شدن دارند، مهم تلقی می‌شوند، پرداختند. نتایج این تحقیق نشان داد مهم‌ترین مهارت‌هایی که از فارغ‌التحصیلان انتظار می‌رود، داشتن اخلاق، کار گروهی و صداقت است. همچنین لازم است تسلط کافی روی برنامه‌های میکروسافت آفیس، استانداردهای حسابداری و گزارشگری مالی، تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی، حسابداری مالی، مقررات هیئت مدیره بازار سرمایه، حسابداری بهای تمام شده، و حسابداری مدیریتی وجود داشته باشد.

سیروردانه و همکاران (۲۰۱۴) به تعیین و بررسی مهارت‌ها و نگرش‌های موردنیاز حسابرسان پرداختند. آن‌ها به رتبه‌بندی ۲۰ مهارت برای حسابرسان، توسط حسابرسان ارشد پرداختند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد صداقت حرفه‌ای یک مهارت مهم برای حسابرسان کنونی است. تردید حرفه‌ای و توانایی درک کسب و کار مشتری نیز به عنوان مهارت‌های مهم بعدی بود.

ثابت (۲۰۱۷) به بررسی مهارت‌ها، ویژگی‌ها و دانش حسابرسان که به توانایی ارزیابی ریسک تجاری کمک می‌کند پرداخت. نتایج دو دسته از مهارت‌ها، صفات و دانش مهم و ضروری را نشان می‌دهد: دسته اول شامل مهارت‌های فنی، دانش فوق تخصصی، آموزش آکادمیک و دانش جهانی. دسته دوم نیز شامل توانایی دانستن موارد مرتبط با کار، توانایی تصمیم‌گیری، توانایی حل مسئله و مسئولیت‌پذیری است.

نرمن و همکاران (۲۰۱۸) به بررسی مهارت‌های موردنیاز برای دانش‌آموختگان رشته حسابداری از دید شاغلین حرفه حسابداری در کشور مالزی پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که ۱۶ مهارت

شامل مهارت مدیریت کسب و کار، مهارت فردی، مهارت ارتباطی و مهارت حل مسئله و غیره از جمله مهم‌ترین مهارت‌هایی هستند که باید دانش آموختگان رشته حسابداری فراگیرند.

عبدالله (۲۰۲۳) به بررسی مهارت‌های مهم فارغ‌التحصیلان حسابداری، یعنی مهارت‌های فنی حسابداری، مهارت‌های حسابداری رایانه، و مهارت‌های عمومی برای بازار کار لیبی و بررسی این موضوع که آیا نظرات دانشگاهیان و متخصصان در مورد مهارت‌های فنی حسابداری، مهارت‌های حسابداری رایانه و مهارت‌های عمومی متفاوت است یا خیر پرداخت. یافته‌ها نشان داد که مهارت‌های منتخب فارغ‌التحصیلان حسابداری، به ویژه مهارت‌های فنی حسابداری، مهارت‌های حسابداری رایانه و مهارت‌های عمومی برای بازار کار لیبی مهم است. همچنین، نتایج هیچ تفاوتی بین ادراک دانشگاهیان و متخصصان در مورد مهارت‌های مهم فارغ‌التحصیلان حسابداری در بازار کار لیبی نشان نداد.

چن (۲۰۲۳) در تحقیق خود با عنوان اصلاح روش‌های تدریس در حسابرسی: طراحی آموزش ترکیبی آنلاین و آفلاین نشان می‌دهد که موضوعات کلیدی که باید در اصلاح برنامه درسی حسابرسی و تدریس اساتید مورد توجه قرار گیرد عبارتند از: تطبیق محتوای درسی با دانش و توانایی دانشجویان، استفاده از بسترهای اینترنتی برای نوآوری در روش‌های تدریس توسط اساتید و اصلاح نحوه ارزشیابی اساتید از دانشجویان. نتایج نشان می‌دهد بکارگیری موارد فوق مشارکت دانشجویان را در تدریس بهبود می‌بخشد و توانایی تفکر مستقل آنها را پرورش دهد.

۲-۲-۲ پیشینه پژوهش‌های داخلی

اسکندری (۱۳۹۲) به توصیف و تعریف تغییرهای مورد نیاز در آموزش حسابرسی پرداخت و پیشنهاد کرد تا از ابزارهایی مانند سخنرانی، شبیه‌سازی گروه‌های حسابرسی، انجام حسابرسی از راه دور استفاده کرد و فرصت‌هایی برای دانش پذیران در کسب این مهارت‌های حرفه‌ای مورد نیازشان فراهم نمود.

میرزایی (۱۳۹۲) به بررسی اثر آموزش دروس حسابرسی در دانشگاه و همسویی آن با واقعیت‌های حرفه حسابرسی پرداخت. نتایج این تحقیق، نشان‌دهنده ناکارایی تدریس دروس حسابرسی در دانشگاه‌ها بوده است.

شعری آناقیز و همکاران (۱۳۹۶) به بررسی نیازهای مهارتی حسابرسان مستقل؛ مدیران مالی و تحلیل‌گران مالی در سازمان بورس و اوراق بهادار تهران پرداختند. در این تحقیق، به منظور ارزیابی مهارت‌های مورد نیاز از «مدل مهارت‌های کاتز» که شامل مهارت‌های «فنی»، «انسانی» و «ادراکی» است، استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان داد میزان نیاز افراد مورد تحقیق به مهارت فنی بیش از سایر نیازها می‌باشد. همچنین رابطه‌ای بین سطح تحصیلات، سنوات خدمت، حوزه فعالیت تخصصی با نیازهای مهارتی افراد وجود ندارد.

نصیرزاده و خلیفه سلطانی (۱۳۹۷) به بررسی و شناسایی مهارت‌های دانش و نگرش‌های مورد نیاز حسابرسان امروز در ایران پرداختند. نتایج نشان می‌دهد مهم‌ترین مهارت‌های مورد نیاز از

نظر حساب‌برسان تجربه حسابداری و حسابرسی، تسلط بر استانداردها و آیین‌نامه‌های حسابداری و حسابرسی و صداقت است. همچنین یافته‌ها لزوم بازنگری در حوزه‌های آموزشی حسابداری و حسابرسی را جهت بهبود صلاحیت‌های حساب‌برسان نشان می‌دهد آن هم از طریق اضافه نمودن واحدهای درسی با عناوین مهارت‌های ارتباط گفتاری، شنیداری و نوشتاری در سرفصل دروس و استفاده از دوره کارآموزی در مقاطع مختلف تحصیل است.

شفیعی نیا و برهانی اصفهانی (۱۳۹۹) به بررسی ارتباط بین تحصیلات دانشگاهی و آموزش اخلاق حرفه‌ای در رشته حسابداری و حسابرسی پرداختند. نتیجه این پژوهش نشان می‌دهد توجه به اصول اخلاق حرفه‌ای در رشته حسابداری و حسابرسی در دانشگاه‌ها کم‌رنگ می‌باشد. پولادیان و سروس‌تانی (۱۴۰۰) به این نتیجه رسیدند که دانشجویان علاقه مند به حرفه حسابرسی، نیاز اساسی به آموختن مهارت‌های ارتباطی، تصمیم‌گیری، راهبری و اجتماعی دارند تا به وسیله آنها بتوانند عملکرد فردی، سازمانی، شغلی و اجتماعی خود را ارتقا بخشند.

ملکیان و همکاران (۱۴۰۱) به ارائه مدلی برای ارتقای کیفیت حسابرس از دیدگاه حرفه و کارفرمایان با استفاده از روش معادلات ساختاری پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد از دیدگاه شاغلین در حرفه، مهارت‌های اساسی حسابرسی که شامل (مهارت‌های تخصصی و دقت‌داری، مهارت‌های نرم افزاری حسابداری، رعایت دستورالعمل‌های جامعه، پیروی از برنامه حسابرسی، ریسک‌پذیری و مدیریت پروژه) می‌باشند، از جمله مهمترین مهارت‌هایی هستند که متقاضیان ورود به حرفه (حسابداران رسمی) باید آن‌ها را فرا گیرند. همچنین از منظر کارفرمایان حسابرسی نیز مهارت‌های اساسی حسابرسی، مهارت‌های تحلیلی، شخصیتی، ارتباطی، افزایش قابلیت‌ها و رهبری به ترتیب دارای اهمیت بیشتری برای ورود به حرفه (حسابداران رسمی) هستند.

اثنا‌عشری و همکاران (۱۴۰۱) به بررسی رابطه توانمندی‌های حساب‌برسان داخلی با پذیرش پیشنهادی آن‌ها توسط مدیران حسابرسی داخلی پرداختند. نتایج نشان داد مهارت‌های انگیزش و انتقال پیام بر پذیرش پیشنهادی حساب‌برسان داخلی تأثیر مثبت و معناداری دارد.

مهدوی و سردمدی‌نیا (۱۴۰۲) به شناسایی عوامل موثر بر ارتقاء سطح کیفیت و اثربخشی تدریس استادان رشته حسابداری، پرداختند. نتیجه پژوهش بیانگر این است که در رابطه با عوامل دارای تأثیر مطلوب بر اثربخشی تدریس، بیشترین تأکید استادان حسابداری جامعه پژوهش بر «عوامل مرتبط با محتوای آموزشی و ابزارها و روش‌های تدریس» و «عوامل مرتبط با ویژگی‌های استاد» و در رابطه با عوامل دارای تأثیر نامطلوب بیشترین اجماع روی «عوامل ساختاری و محیطی»، «پایین بودن علاقه، انگیزه و سطح علمی دانشجوی»، «عدم تسلط استاد به موضوع مورد تدریس»، و «بی‌توجهی یا برخورد اخلاقی نادرست استاد نسبت به دانشجویان» است.

همانطور که ملاحظه می‌شود تاکنون پژوهشی در زمینه ارزشیابی کیفیت بیرونی برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابرسی در ایران، انجام نگرفته است. لذا پژوهش حاضر از این لحاظ دارای ارزش افزوده علمی بوده و خلا تحقیقاتی موجود را پوشش می‌دهد.

۳- سوالات پژوهش

با توجه به الگوی دانش، مهارت و نگرش سوالات پژوهش به شرح زیر می‌باشد:

سوال ۱- آیا کیفیت بیرونی برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابرسی از نظر بعد دانش کسب شده، از دیدگاه دانش آموختگان این رشته جهت انجام شایسته وظایف شغلی محوله، در حد مطلوب است؟

سوال ۲- آیا کیفیت بیرونی برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابرسی از نظر بعد دانش کسب شده توسط فارغ التحصیلان این رشته از دیدگاه کارفرمایان ایشان جهت انجام شایسته وظایف شغلی محوله، در حد مطلوب است؟

سوال ۳- آیا بین نظر کارفرمایان و دانش آموختگان در خصوص مطلوبیت کیفیت دانش کسب شده جهت انجام شایسته وظایف شغلی محوله به دانش آموختگان این رشته تفاوت وجود دارد یا خیر؟

سوال ۴- آیا کیفیت بیرونی برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابرسی از نظر بعد مهارت کسب شده توسط فارغ التحصیلان این رشته از دیدگاه دانش آموختگان جهت انجام شایسته وظایف شغلی محوله، در حد مطلوب است؟

سوال ۵- آیا کیفیت بیرونی برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابرسی از نظر بعد مهارت کسب شده توسط فارغ التحصیلان این رشته از دیدگاه کارفرمایان ایشان (حسابرسان) جهت انجام شایسته وظایف شغلی محوله، در حد مطلوب است؟

سوال ۶- آیا بین نظر کارفرمایان و دانش آموختگان در خصوص مطلوبیت کیفیت مهارت کسب شده جهت انجام شایسته وظایف شغلی محوله به دانش آموختگان این رشته تفاوت وجود دارد یا خیر؟

سوال ۷- آیا کیفیت بیرونی برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابرسی از نظر بعد داشتن نگرش‌های لازم برای انجام شایسته وظایف محوله، از دید دانش آموختگان این رشته در حد مطلوب است؟

سوال ۸- آیا کیفیت بیرونی برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابرسی از نظر بعد داشتن نگرش‌های لازم برای انجام شایسته وظایف محوله، از دید کارفرمایان ایشان (حسابرسان) در حد مطلوب است؟

سوال ۹- آیا بین نظر کارفرمایان و دانش آموختگان در خصوص مطلوبیت کیفیت نگرش کسب شده جهت انجام شایسته وظایف شغلی محوله به دانش آموختگان این رشته تفاوت وجود دارد یا خیر؟

۳- روش‌شناسی پژوهش

این تحقیق از لحاظ رویکرد تحقیقی ترکیبی و از لحاظ هدف اکتشافی است. برای مشخص کردن شاخص‌های کیفیت بیرونی برنامه درسی ابتدا با بررسی محتوای تحقیقات پیشین انجام شده در خصوص دانش، مهارت و نگرش‌های مورد نیاز حسابرسان ۸۰ شاخص مستخرج از

تحقیقات پیشین داخلی و خارجی به شرح جدول شماره (۱) جهت ارزیابی کیفیت بیرونی برنامه درسی تعیین شد. سپس برای مشخص کردن شاخص‌های قابل استفاده با توجه به محیط ایران از روش دلفی فازی مثلثی استفاده شد

جدول (۱): فراوانی دانش، مهارت و نگرش اشاره شده در تحقیقات پیشین

ردیف	دانش/مهارت/نگرش	ثابت (۲۰۱۷)	پالمر و همکاران (۲۰۱۴)	سریواردانه و همکاران (۲۰۱۴)	نصیرزاده و خلیفه سلطانی (۱۳۹۷)	اویار و خان گورموس (۲۰۱۱)	جمع فراوانی
۱	تسلط بر استانداردها و آیین‌نامه‌های حسابداری	✓	✓	✓	✓	✓	۵
۲	تسلط بر استانداردها و آیین‌نامه‌های حسابداری	✓	✓	✓	✓	✓	۵
۳	آشنایی با نرم‌افزارهای حسابداری					✓	۱
۴	دانش حسابداری قضایی		✓				۱
۵	آشنایی با اصول اخلاقی حرفه حسابداری		✓	✓	✓		۳
۶	دانش حسابداری دوطرفه		✓	✓		✓	۲
۷	دانش حسابداری صنعتی (بهای تمام شده)					✓	۱
۸	دانش حسابداری مدیریت					✓	۱
۹	آشنایی با کسب و کار جهانی					✓	۱
۱۰	دانش سیستم اطلاعات حسابداری					✓	۱
۱۱	دانش حسابداری پیمان کاری					✓	۱
۱۲	دانش حسابداری بانکی					✓	۱
۱۳	دانش حسابداری بیمه‌ای					✓	۱
۱۴	دانش حسابداری بخش عمومی (دولتی)					✓	۱
۱۵	تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی					✓	۱
۱۶	مهارت ارزیابی ریسک			✓	✓		۲
۱۷	مهارت ارزیابی شواهد حسابداری			✓			۱
۱۸	دانش سیستم کنترل‌های داخلی			✓	✓		۲
۱۹	تسلط به زبان انگلیسی				✓		۱
۲۰	دانش فناوری اطلاعات		✓	✓			۲
۲۱	دانش عمومی تجارت و کسب و کار	✓	✓	✓	✓		۴
۲۲	دانش تخصصی در صنعت	✓					۱
۲۳	مهارت درک کسب و کار مشتری			✓	✓		۲
۲۴	آشنایی با مقررات هیئت مدیره بازار سرمایه					✓	۱

۱	✓					آشنایی با قوانین و مقررات مالیاتی	۲۵
۱	✓					آشنایی با امور مالی	۲۶
۱	✓					آشنایی با قانون تجارت	۲۷
۱	✓					آشنایی با ریاضیات کسب و کار	۲۸
۱	✓					آشنایی با آمار و روش‌های کمی	۲۹
۳	✓			✓	✓	مهارت‌های حل مسأله	۳۰
۳	✓	✓	✓			مهارت تفکر انتقادی	۳۱
۲			✓			مهارت‌های مذاکره و چانه زنی	۳۲
۵	✓	✓	✓	✓	✓	مهارت برقراری ارتباطات شفاهی و کتبی	۳۳
۱		✓				تحقیق و توسعه در حسابداری	۳۴
۴	✓	✓	✓		✓	مهارت‌های تصمیم‌گیری	۳۵
۳	✓		✓	✓		مهارت‌های بین فردی	۳۶
۳	✓	✓		✓		مهارت استفاده از کامپیوتر و نرم‌افزارهایی مثل ورد و اکسل و ... در حسابداری	۳۷
۲		✓	✓			مهارت کشف تقلب	۳۸
۲		✓	✓			مهارت‌های مدیریت پروژه، سرپرستی امور و اداره جلسات	۳۹
۵	✓	✓	✓	✓	✓	(مهارت‌های ارائه سخن وری)	۴۰
۱	✓					مهارت گزارش نویسی	۴۱
۱		✓				مهارت تجزیه و تحلیل منتقدانه	۴۲
۱		✓				مهارت حسابداری سیستم‌های کامپیوتری	۴۳
۱		✓				مهارت ارزیابی اثربخشی برنامه	۴۴
۱					✓	توانایی تشخیص اطلاعات مربوط از نامربوط	۴۵
۱					✓	مهارت اولویت‌بندی مسائل و مشکلات پیش رو	۴۶
۱					✓	آشنایی با حسابداری رایانه‌ای	۴۷
۱					✓	آشنایی با حسابداری هتلداری	۴۸
۲		✓			✓	آینده نگری	۴۹
۱		✓				هدف‌گذاری	۵۰
۲		✓			✓	نوآوری و خلاقیت	۵۱
۱		✓				برنامه‌ریزی جامع	۵۲
۱					✓	اعتماد به نفس	۵۳
۱	✓				✓	مهارت مدیریت استرس	۵۴

۲	✓				✓	پرانرژی و با انگیزه بودن	۵۵
۳	✓	✓	✓			صداقت حرفه‌ای	۵۶
۲		✓	✓			تردید حرفه‌ای	۵۷
۱	✓					تفکر تحلیلی	۵۸
۱		✓				رعایت الزامات و مقررات قانونی	۵۹
۲	✓	✓				وجود روحیه تیمی کارگروهی	۶۰
۱		✓				رعایت ادب و احترام در محیط کار	۶۱
۲	✓	✓				رعایت اخلاقیات و پایبندی به اصول و اخلاق حرفه‌ای	۶۲
۲	✓				✓	مسئولیت‌پذیری اجتماعی	۶۳
۱					✓	آشنایی با حسابداری عملیات تجارت خارجی	۶۴
۱	✓					انعطاف‌پذیری	۶۵
۱		✓				تحقیق و توسعه در حسابرسی	۶۶
۱		✓				شناخت ساختار سازمانی	۶۷
۱		✓				شناخت اولویت‌های سازمانی	۶۸
۱		✓				شناخت نقاط ضعف و قوت سازمان	۶۹
۲	✓	✓				مدیریت زمان	۷۰
۱		✓				سازگاری با تغییرات محیط کار	۷۱
۱		✓				کنترل تضاد و تعارض دیدگاه‌ها	۷۲
۱					✓	کمال‌گرایی	۷۳
۱	✓					یادگیری مستمر	۷۴
۱	✓					وفاداری به موسسه	۷۵
۱					✓	مهارت مدیریت نیازهای درونی و بیرونی	۷۶
۱					✓	آشنایی با حسابداری تورمی	۷۷
۵	✓	✓	✓	✓	✓	مهارت کار با نرم‌افزارهای حسابداری	۷۸
۵	✓	✓	✓	✓	✓	مهارت استفاده از کامپیوتر در حسابرسی	۷۹
۱	✓					رابطه گرم و صمیمی	۸۰

در این پژوهش با نظرخواهی از ۱۰ خبره حسابرسی (که به روش هدفمند انتخاب شده‌اند و همگی از اساتید دانشگاه هستند که در رشته حسابرسی تدریس و در حرفه حسابرسی هم مشغول به فعالیت هستند و اطلاعات تفصیلی ترشان در جدول ۲ آمده است) در نهایت ۶۲ گویه برای ارزیابی کیفیت بیرونی برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابرسی تعیین گردید (جدول ۶). همانطور که در جدول ۲، مشاهده می‌شود با توجه به اینکه پرسشنامه خبرگان بین حسابرسان عضو جامعه که شریک موسسه هستند توزیع شده است، و اکثریت شرکای موسسات را آقایان

تشکیل می‌دهند خانمی که شریک موسسه بوده باشد و سوالات پرسشنامه این پژوهش را پاسخ داده باشد وجود نداشته است.

جدول (۲): اطلاعات توصیفی خبرگان مشارکت‌کننده در این تحقیق

ویژگی‌ها	رده	تعداد	درصد
جنسیت	زن	۰	۰
	مرد	۱۰	۱۰۰٪
سن	تا ۳۵ سال	۱	۱۰٪
	۳۶ تا ۴۰ سال	۲	۲۰٪
	۴۱ تا ۴۵ سال	۲	۲۰٪
	۴۶ سال به بالا	۵	۵۰٪
سابقه عضویت در جامعه حسابداران رسمی	۱ تا ۵ سال	۲	۲۰٪
	۶ تا ۱۵ سال	۵	۵۰٪
	۱۶ سال به بالا	۳	۳۰٪
سابقه کار حسابرسی	۰ تا ۵ سال	۰	۰
	۶ تا ۱۵ سال	۲	۲۰٪
	۱۶ تا ۲۵ سال	۵	۵۰٪
	بیش از ۲۵ سال	۳	۳۰٪
رده شغلی در موسسه حسابرسی	سرپرست ارشد	۱	۱۰٪
	شریک موسسه	۹	۹۰٪
سطح تحصیلات	کارشناسی ارشد	۱	۱۰٪
	دکتری	۹	۹۰٪
	جمع	۱۰	۱۰۰٪

برای اجرای روش دلفی فازی، پرسشنامه‌ای شامل ۸۰ زیر شاخص مربوط به دانش، مهارت و نگرش که براساس توضیحات فوق‌الذکر (جدول ۱) از پژوهش‌های پیشین استخراج شده‌اند، در اختیار گروه خبره قرار گرفت و از آنها درخواست شد نظرشان را درباره هر یک از زیرشاخص‌ها در قالب طیف لیکرت ۵ تایی (از گزینه خیلی کم اهمیت تا گزینه خیلی با اهمیت) انتخاب کنند. سپس با کمک جدول شماره (۳)، عبارات زبانی به اعداد دلفی فازی تبدیل شد.

جدول (۳) عبارات زبانی و اعداد دلفی فازی (مارتینز و کانل، ۲۰۱۱)

عبارات زبانی	اعداد فازی مثلثی
خیلی کم	(۰, ۰, ۰,۲۵)
کم	(۰, ۰, ۲۵, ۰,۵)
متوسط	(۰,۲۵, ۰,۵, ۰,۷۵)
زیاد	(۰,۵, ۰,۷۵, ۱)
خیلی زیاد	(۰,۷۵, ۱, ۱)

$$b_j = \sum \frac{b_{ij}}{n} \quad \text{رابطه (۲)} \qquad a_j = \sum \frac{a_{ij}}{n} \quad \text{رابطه (۱)}$$

$$Crisp = \frac{a+b+c}{3} \quad \text{رابطه (۴)} \qquad c_j = \sum \frac{c_{ij}}{n} \quad \text{رابطه (۳)}$$

آنگاه بر اساس روابط (۱) تا (۳) میانگین فازی از امتیازات اخذ شده و بر مبنای رابطه (۴) میانگین فازی به عدد قطعی تبدیل گردید. نتایج کلیه محاسبات فازی سازی، در جدول شماره (۴) آورده شده است. لازم به ذکر است در این پژوهش عدد ۰,۷ آستانه در نظر گرفته شده است. همانطور که جدول شماره (۴) نشان می‌دهد در نهایت ۱۲ زیر شاخص دانش شامل (آشنایی با نرم‌افزارهای حسابداری، آشنایی با کسب و کار جهانی، دانش عمومی کسب و کار، دانش تخصصی مربوط به صنایع یا مشتریان، آشنایی با ریاضیات کسب و کار، آشنایی با حسابداری پیمان کاری، آشنایی با حسابداری دو طرفه، آشنایی با حسابداری بانکی، آشنایی با حسابداری هتلداری، آشنایی با حسابداری عملیات تجارت خارجی، آشنایی با حسابداری بیمه‌ای و آشنایی با حسابداری بخش دولتی و ۵ زیر شاخص مهارت شامل مهارت کار با نرم‌افزارهای حسابداری، مهارت شناخت ساختار سازمانی، مهارت درک کسب و کار مشتریان، مهارت‌های بین فردی، مهارت مذاکره و قدرت چانه زنی و مهارت مدیریت نیازهای درونی و بیرونی که مورد اجماع خبرگان نبودند در وضعیت عدم تایید قرار گرفتند.

جدول (۴): نتایج فازی زدایی و وضعیت زیرشاخص‌های دانش، مهارت و نگرش

وضعیت	میانگین غیر فازی	میانگین فازی	زیر شاخص‌های دانش مهارت و نگرش	ردیف	شاخص
تایید	۰/۸	۰/۹۲۵	۰/۸۲۵	۰/۶۰۰	آشنایی با استانداردهای حسابداری و گزارشگری مالی
تایید	۰/۸	۰/۹۲۵	۰/۸۲۵	۰/۶۰۰	آشنایی با استانداردها و آیین‌نامه‌های حسابداری
تایید	۰/۸	۰/۹۲۵	۰/۸۵	۰/۶۰۰	آشنایی با تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی
تایید	۰/۷	۰/۹۰۰	۰/۷۲۵	۰/۴۷۵	آشنایی با نرم‌افزارهای کاربردی مانند ورد، اکسل و...
رد	۰/۶	۰/۸۲۵	۰/۶۰۰	۰/۳۷۵	آشنایی با نرم‌افزارهای حسابداری
تایید	۰/۸	۰/۹۲۵	۰/۸۵۰	۰/۶۰۰	آشنایی با اصول اخلاقی حرفه حسابداری
تایید	۰/۸	۰/۹۷۵	۰/۸۲۵	۰/۵۷۵	آشنایی با فناوری اطلاعات
تایید	۰/۸	۰/۹۷۵	۰/۸۲۵	۰/۵۷۵	آشنایی با سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری
تایید	۰/۷	۰/۹۷۵	۰/۸۷۵	۰/۶۲۵	آشنایی با سیستم کنترل‌های داخلی
تایید	۰/۸	۰/۹۰۰	۰/۸۰۰	۰/۵۷۵	آشنایی با قانون تجارت
تایید	۰/۸	۰/۹۵۰	۰/۸۲۵	۰/۵۷۵	آشنایی با قوانین و مقررات هیئت‌مدیره بازار سرمایه
تایید	۰/۸	۰/۹۵۰	۰/۸۰۰	۰/۵۵۰	آشنایی با قوانین و مقررات مالیاتی
رد	۰/۶	۰/۸۲۵	۰/۶۲۵	۰/۳۷۵	آشنایی با کسب و کار جهانی
رد	۰/۶	۰/۸۲۵	۰/۶۰۰	۰/۳۵۰	دانش عمومی کسب و کار
تایید	۰/۸	۰/۹۵	۰/۸۰۰	۰/۵۵۰	آشنایی با امور مالی
تایید	۰/۷	۰/۹۰۰	۰/۷۵۰	۰/۵۰۰	تحقیق و توسعه در حسابداری
رد	۰/۶	۰/۸۷۵	۰/۶۵۰	۰/۴۰	دانش تخصصی مربوط به صنایع با مشتریان
تایید	۰/۷	۰/۹۰۰	۰/۷۵۰	۰/۵۰۰	آشنایی با زبان انگلیسی
تایید	۰/۷	۰/۸۷۵	۰/۷۰۰	۰/۴۵۰	آشنایی با آمار و روش‌های کمی
رد	۰/۶	۰/۸۵۰	۰/۶۲۵	۰/۳۷۵	آشنایی با ریاضیات کسب و کار
تایید	۰/۷	۰/۹۰۰	۰/۷۲۵	۰/۴۷۵	آشنایی با حسابداری مدیریت
تایید	۰/۸	۰/۹۵۰	۰/۸۰۰	۰/۵۵	آشنایی با حسابداری بهای تمام شده
تایید	۰/۷	۰/۸۷۵	۰/۷۰۰	۰/۴۵۰	آشنایی با حسابداری دادگاهی
تایید	۰/۷	۰/۹۰۰	۰/۶۷۵	۰/۴۲۵	آشنایی با حسابداری شرکتی
رد	۰/۶	۰/۸۲۵	۰/۶۲۵	۰/۳۷۵	آشنایی با حسابداری پیمان کاری
رد	۰/۶	۰/۸۰۰	۰/۶۷۵	۰/۴۵۰	آشنایی با حسابداری دو طرفه
رد	۰/۶	۰/۸۲۵	۰/۶۰۰	۰/۳۵۰	آشنایی با حسابداری بانکی
تایید	۰/۷	۰/۸۷۵	۰/۷۰۰	۰/۴۵۰	آشنایی با حسابداری رایانه ای
رد	۰/۵	۰/۷۲۵	۰/۴۷۵	۰/۲۲۵	آشنایی با حسابداری هتلداری
رد	۰/۵	۰/۷۰۰	۰/۴۵۰	۰/۲۲۵	آشنایی با حسابداری عملیات تجارت خارجی
تایید	۰/۷	۰/۸۷۵	۰/۶۷۵	۰/۴۲۵	آشنایی با حسابداری تورمی
رد	۰/۶	۰/۸۲۵	۰/۶۰۰	۰/۳۵۰	آشنایی با حسابداری بیمه ای
رد	۰/۶	۰/۸۲۵	۰/۶۰۰	۰/۳۵۰	آشنایی با حسابداری بخش دولتی

شاخص	ردیف	زیر شاخص‌های دانش مهارت و نگرش	میانگین فازی			میانگین غیر فازی	وضعیت
مهارت	۱	مهارت عمومی حل مسأله شامل توانایی تشخیص روابط، تفسیر داده‌ها و استدلال تحلیلی	۰/۵۲۵	۰/۷۷۵	۰/۹۵۰	۰/۸	تایید
	۲	کار با نرم افزارهای حسابداری	۰/۳۷۵	۰/۶۲۵	۰/۸۵۰	۰/۶	رد
	۳	استفاده از کامپیوتر در حسابرسی	۰/۵۵۰	۰/۸۰۰	۰/۹۲۵	۰/۸	تایید
	۴	حسابرسی سیستم‌های کامپیوتری	۰/۵۰۰	۰/۷۵۰	۰/۹۰۰	۰/۷	تایید
	۵	تصمیم‌گیری	۰/۵۵۰	۰/۸۰۰	۰/۹۵۰	۰/۸	تایید
	۶	رهبری و مدیریت پروژه	۰/۵۵۰	۰/۸۰۰	۰/۹۵۰	۰/۸	تایید
	۷	تشخیص و تفکیک اطلاعات مربوط از نامربوط	۰/۵۷۵	۰/۸۲۵	۰/۹۷۵	۰/۸	تایید
	۸	شناخت ساختار سازمانی	۰/۳۷۵	۰/۶۲۵	۰/۸۷۵	۰/۶	رد
	۹	شناخت اولویت‌های سازمانی	۰/۴۰۰	۰/۶۵۰	۰/۹۰۰	۰/۷	تایید
	۱۰	شناخت نقاط ضعف و قوت سازمان	۰/۴۰۰	۰/۶۵۰	۰/۹۰۰	۰/۷	تایید
	۱۱	تجزیه و تحلیل منتقدانه	۰/۴۷۵	۰/۷۲۵	۰/۹۵۰	۰/۷	تایید
	۱۲	سازگاری با تغییرات محیط کار	۰/۴۷۵	۰/۷۲۵	۰/۹۰۰	۰/۷	تایید
	۱۳	کنترل تضاد و تعارض دیدگاه‌ها	۰/۴۲۵	۰/۶۷۵	۰/۸۵۰	۰/۷	تایید
	۱۴	درک کسب و کار مشتریان	۰/۳۵۰	۰/۵۷۵	۰/۸۲۵	۰/۶	رد
	۱۵	تشخیص و کشف تقلب	۰/۶۲۵	۰/۸۷۵	۰/۱۰۰۰	۰/۸	تایید
	۱۶	ارزیابی ریسک	۰/۶۵۰	۰/۹۰۰	۰/۹۷۵	۰/۸	تایید
	۱۷	ارزیابی شواهد حسابرسی	۰/۶۵۰	۰/۹۰۰	۰/۹۷۵	۰/۸	تایید
	۱۸	مدیریت استرس	۰/۴۲۵	۰/۶۷۵	۰/۸۵۰	۰/۷	تایید
	۱۹	مهارت‌های بین فردی	۰/۳۲۵	۰/۵۲۵	۰/۷۵۰	۰/۵	رد
	۲۰	مذاکره و قدرت چانه زنی	۰/۴۰۰	۰/۶۵۰	۰/۸۵۰	۰/۶	رد
	۲۱	مهارت‌های برقراری ارتباطات شفاهی و کتبی	۰/۴۷۵	۰/۷۲۵	۰/۹۲۵	۰/۷	تایید
	۲۲	اولویت بندی مسائل و مشکلات	۰/۴۵۰	۰/۷۰۰	۰/۹۰۰	۰/۷	تایید
	۲۳	گزارش نویسی	۰/۶۰۰	۰/۸۵۰	۰/۹۵۰	۰/۸	تایید
	۲۴	مهارت‌های ارائه (سخن‌وری)	۰/۵۲۵	۰/۷۷۵	۰/۹۲۵	۰/۷	تایید
	۲۵	ارزیابی اثربخشی برنامه	۰/۴۷۵	۰/۷۰۰	۰/۸۷۵	۰/۷	تایید
	۲۶	مدیریت نیازهای درونی و بیرونی	۰/۳۵۰	۰/۵۷۵	۰/۸۰۰	۰/۶	رد

وضعیت	میانگین غیر فازی	میانگین فازی	زیر شاخص‌های دانش مهارت و نگرش	ردیف	شاخص
تایید	۰/۷	۰/۸۷۵	اعتماد به نفس و توانایی های خود	۱	نگرش
تایید	۰/۷	۰/۹۵۰	نوآوری و خلاقیت	۲	
تایید	۰/۸	۰/۹۷۵	مسئولیت پذیری اجتماعی	۳	
تایید	۰/۸	۰/۹۷۵	پرانرژی و با انگیزه بودن	۴	
تایید	۰/۸	۰/۹۷۵	رعایت الزامات و مقررات قانونی	۵	
تایید	۰/۹	۰۰۰/۱	رعایت ادب و احترام در محیط کار	۶	
تایید	۰/۹	۰۰۰/۱	رعایت اخلاقیات و پایبندی به اصول و اخلاق حرفه‌ای	۷	
تایید	۰/۷	۰/۹۵۰	کمال گرایی و احساس رضایت	۸	
تایید	۰/۷	۰/۹۲۵	وفاداری به موسسه	۹	
تایید	۰/۹	۰۰۰/۱	یادگیری مستمر (تداوم در یادگیری)	۱۰	
تایید	۰/۹	۰۰۰/۱	آینده نگری	۱۱	
تایید	۰/۸	۰/۹۷۵	هدف گذاری	۱۲	
تایید	۰/۸	۰/۹۷۵	تفکر تحلیلی	۱۳	
تایید	۰/۸	۰/۹۵	برنامه ریزی جامع	۱۴	
تایید	۰/۸	۰/۹۷۵	مدیریت زمان	۱۵	
تایید	۰/۹	۰۰۰/۱	وجود روحیه تیمی و کارگروهی	۱۶	
تایید	۰/۹	۰۰۰/۱	صداقت حرفه‌ای	۱۷	
تایید	۰/۸	۰۰۰/۱	تردید حرفه‌ای (ذهن پرسشگر)	۱۸	
تایید	۰/۸	۰/۹۷۵	انعطاف پذیری	۱۹	
تایید	۰/۸	۰۰۰/۱	تفکر انتقادی	۲۰	
تایید	۰/۷	۰/۹۲۵	رابطه گرم و صمیمی	۲۱	

در مرحله بعد، پرسش‌نامه‌ای با طیف لیکرت ۵ تایی تدوین شد که در آن میزان توانایی علمی- تخصصی دانش آموختگان در خصوص هر یک زیر شاخص‌های مذکور در ۳ حوزه دانش (۲۱ سوال) و مهارت (۲۰ سوال) و نگرش (۲۱ سوال) با استفاده از طیف لیکرت بسیار کم تا بسیار زیاد مورد سنجش قرار می‌گرفت. روایی پرسشنامه که توسط خبرگان در روش دلفی تایید شده است. پایایی پرسشنامه نیز با استفاده از آلفا کرونباخ حساب شده است که در جدول (۴) نشان داده شده است. این پرسشنامه بین دانش آموختگان و نیز کارفرمایان ایشان (منظور شرکای موسسات حسابرسی است که بعنوان مالکان موسسه حسابرسی، کارفرما محسوب می‌شوند و فارغ التحصیلان ارشد حسابرسی در موسسه آنها مشغول بکار هستند) توزیع شد. لازم به ذکر است به دلیل محدود بودن تعداد شرکای موسسات حسابرسی در این پژوهش نظر سرپرست ارشد و مدیر فنی موسسات حسابرسی نیز اخذ شده است زیرا این دو گروه نیز در رده سازمانی هستند که سایر حسابرسان موسسه زیر دست ایشان کار کنند و صلاحیت پاسخگویی درباره مطلوبیت میزان دانش و مهارت و نگرش حسابرسان زیردستان را دارند اطلاعات مربوط به نمونه بررسی به صورت ذیل است:

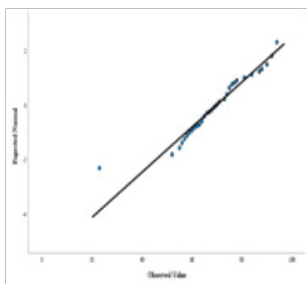
۱) دانش آموختگان کارشناسی ارشد حسابداری شاغل در حوزه حسابداری: مطابق با اطلاعات دفترچه انتخاب رشته کارشناسی ارشد حسابداری، تعداد دانشجویان ورودی ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۰ در دانشگاه‌های سراسری کشور (که بطور معمول انتظار می‌رود تا سال ۱۴۰۲ دانش آموخته شده باشند)، ۶۵۲ نفر می‌باشد. از این تعداد، دانش آموختگانی که مشغول به کار در حرفه حسابداری هستند مدنظر در این تحقیق بوده‌اند. از آنجایی که همه فارغ التحصیلان مشغول به کار حسابداری نیستند، لذا حجم جامعه عملاً نامعلوم فرض شد و به دلیل عدم امکان دسترسی حضوری به ایشان، پرسشنامه تحقیق بصورت الکترونیک و از طریق گروه‌های اجتماعی که دانشجویان و فارغ التحصیلان کارشناسی ارشد حسابداری ۶ دانشگاه دولتی دارای این رشته در آنها عضویت دارند؛ مانند گروه تلگرامی دانشکده مدیریت و حسابداری علامه طباطبایی^{۱۱}، گروه تلگرامی دانشجویان مقطع ارشد و دکترای شهید بهشتی^{۱۱}، گروه تلگرامی دانشجویان تحصیلات تکمیلی خوارزمی^{۱۲}، کانال تلگرامی انجمن علمی حسابداری فردسی^{۱۳}، کانال تلگرامی انجمن حسابداری الزهرا^{۱۴}، گروه روش پژوهش در حسابداری^{۱۵}، گروه نقد علمی نوشتارهای حسابداری و مالی^{۱۶}، ارسال پرسشنامه ذکر شد که تنها فارغ التحصیلان کارشناسی ارشد حسابداری که هم اکنون نیز در همین حرفه مشغول به کار هستند به این پرسشنامه پاسخ دهند که در نهایت پس از چند بار ارسال پرسشنامه و با پیگیری‌های مکرر تعداد ۶۱ پرسشنامه توسط دانش آموختگان کارشناسی ارشد حسابداری دانشگاه‌های سراسری که مشغول به کار حسابداری هستند، تکمیل و پاسخ داده شده است.

۲) کارفرمایان (حسابرسان عضو جامعه حسابداران رسمی که «شریک» موسسه حسابداری هستند و دانش آموختگان کارشناسی ارشد حسابداری بعنوان نیروی کار در موسسه آنها کار می‌کنند): حسابرسان عضو جامعه حسابداران رسمی در سال ۱۴۰۲ مطابق آمار منتشره در وب سایت جامعه حسابداران رسمی ۱۷۷۴ هست که متأسفانه مشخص نیست از بین آنها چند نفر در رده شریک یا سرپرست ارشد و مدیر فنی هستند و دانش آموختگان کارشناسی ارشد حسابداری زیردست آنها مشغول به فعالیت حسابداری باشند، لذا پرسشنامه تحقیق مربوط به کارفرمایان نیز به صورت الکترونیکی و از طریق گروه‌های اجتماعی که متشکل از حسابرسان عضو جامعه حسابداران رسمی هستند، مانند گروه تلگرامی مبین^{۱۷} و اعتدال^{۱۸} ارسال گردیده است. در ابتدای پرسشنامه تاکید شد صرفاً شرکا با حسابرسان با رده سرپرست ارشد و مدیر فنی این پرسشنامه را تکمیل کنند که فارغ التحصیل کارشناسی ارشد حسابداری زیر دست او مشغول بکار است. در نهایت با پیگیری‌های مکرر ۱۲۰ پرسشنامه توسط افرادی که حائز شرایط مذکور بودند، تکمیل و دریافت شد.

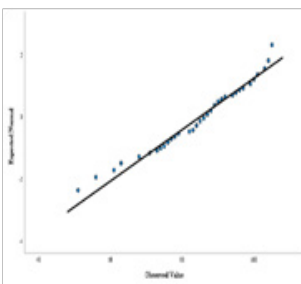
جدول (۵): ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه

آلفای کرونباخ		ابعاد کیفیت بیرونی برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابرسی	گروه
کل	ابعاد		
	۰/۹۶۶	دانش	کارفرمایان (شرکای موسسه حسابرسی)
۰/۹۸۶	۰/۹۷۸	مهارت	
	۰/۹۶۵	نگرش	
	۰/۹۲۲	دانش	دانش آموختگان
۰/۹۶۲	۰/۹۵۱	مهارت	
	۰/۹۳۵	نگرش	

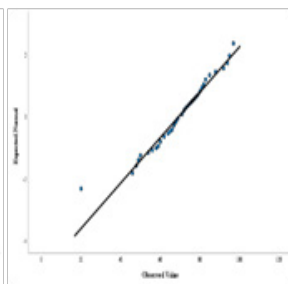
در ادامه برای بررسی توزیع داده‌های تحقیق و تعیین آزمون آماری، نمودار چندک چندک متغیرهای تحقیق رسم می‌گردد. همانطور که نمودار شماره (۱) نشان می‌دهد توزیع متغیرهای تحقیق انحرافات شدید از نرمال بودن ندارند و می‌توان آزمون‌های پارامتریک را روی آن‌ها اجرا کرد. بنابراین جهت تجزیه و تحلیل استنباطی داده‌ها، از آزمون‌های آماری پارامتریک و آزمون تی تک نمونه‌ای و تی مستقل، استفاده می‌شود.

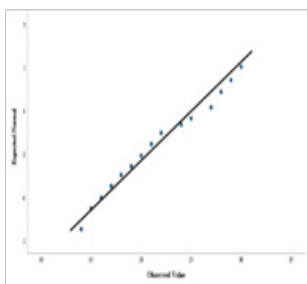
پرسشنامه دانش آموختگان -
نگرش

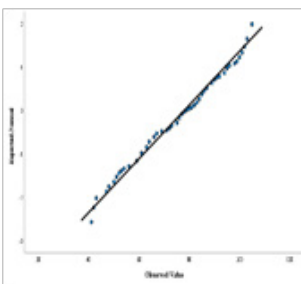
پرسشنامه دانش آموختگان -
مهارت

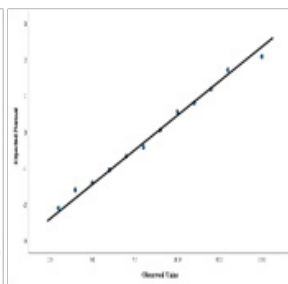
پرسشنامه دانش آموختگان -
دانش

پرسشنامه حسابرسان -
نگرش

پرسشنامه حسابرسان -
مهارت

پرسشنامه حسابرسان -
دانش

نمودار (۱) پراکندگی چندک چندک متغیرهای تحقیق

۴- یافته‌های پژوهش

جدول شماره ۶، اطلاعات جمعیت شناختی گروه حساب‌برسان (کارفرمایان) و دانش‌آموختگان را نشان می‌دهد.

جدول (۶): اطلاعات جمعیت شناختی نمونه‌های پژوهش

دانش‌آموختگان				کارفرمایان			
درصد فراوانی	فراوانی	رده	نام متغیر	درصد فراوانی	فراوانی	رده	نام متغیر
۳۴/۴	۲۱	زن	جنسیت	۱۲/۵	۱۵	زن	جنسیت
۶۵/۶	۴۰	مرد		۸۷/۵	۱۰۵	مرد	
۵۴	۳۳	کمتر از ۳۰ سال	سن	۱۳/۳	۱۶	کمتر از ۳۰ سال	سن
۱۹/۷	۱۲	۳۱ تا ۳۵ سال		۲۶/۷	۳۲	۳۱ تا ۳۵ سال	
۱۸/۱	۱۱	۳۶ تا ۴۰ سال		۲۹/۲	۳۵	۳۶ تا ۴۰ سال	
۴/۹	۳	۴۱ تا ۴۵ سال		۱۰/۸	۱۳	۴۱ تا ۴۵ سال	
۳/۲	۲	۴۶ سال به بالا		۲۰	۲۴	۴۶ سال به بالا	
۷۷/۱	۴۷	۱ تا ۵ سال	سابقه کار حسابرسی	۱۴/۲	۱۷	کارشناسی	سطح تحصیلات
۱۸/۳	۱۱	۶ تا ۱۵ سال		۵۵	۶۶	کارشناسی ارشد	
۴/۹	۳	۱۶ تا ۲۵ سال		۳۰/۸	۳۷	دکتری	
				۳۶/۶	۴۴	سرپرست ارشد	رده سازمانی
				۲۹/۲	۳۵	مدیر فنی	
				۳۴/۲	۴۱	شریک موسسه	
				۶۴/۲	۷۷	۶ تا ۱۵ سال	
				۲۰/۸	۲۵	۱۶ تا ۲۵ سال	سابقه کار
				۱۵	۱۸	بیش از ۲۵ سال	
				۶۰	۷۳	تا ۱۵ سال	
				۰/۲۵	۳۰	۱۶ تا ۲۵ سال	
				۰/۰۸	۱۰	بیش از ۲۵ سال	سابقه عضویت در جامعه حسابداران رسمی
				۱۰۰٪	۱۲۰	جمع کل	

مطابق جدول ۷، نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای برای یافتن پاسخ سوال اول نشان می‌دهد که به غیر از دانش کسب شده در زمینه استانداردهای حسابداری و گزارشگری مالی، اصول اخلاقی حرفه حسابداری، فناوری اطلاعات، سیستم کنترل‌های داخلی، قانون تجارت، قوانین و مقررات مالیاتی، امور مالی، تحقیق و توسعه در حسابرسی، زبان انگلیسی، آمار و روش‌های کمی، حسابداری مدیریت، حسابداری بهای تمام شده، حسابداری قضایی، حسابداری شرکتی و حسابداری تورمی که به طور معنی‌داری ($p < 0.001$) پایین‌تر از متوسط و در وضعیت نامطلوب می‌باشند، دانش کسب شده در خصوص مابقی موارد در حد مطلوب است. به طور کلی، میانگین میزان مطلوبیت کیفیت دانش کسب شده حاصل از برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابرسی

از دیدگاه دانش آموختگان برابر با ۲,۴۴ بدست آمده که از سطح متوسط (یعنی عدد ۳) کمتر است و مبین وضعیت نامطلوب کیفیت دانش کسب شده حاصل از برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابرسی از دیدگاه دانش آموختگان می باشد ($p < 0.001$).

نتایج آزمون تی تک نمونه ای در خصوص سوال دوم پژوهش نشان می دهد که از دیدگاه کارفرمایان، میزان مطلوبیت کیفیت دانش کسب شده دانش آموختگان در خصوص استانداردهای حسابداری و گزارشگری مالی، اصول اخلاقی حرفه حسابداری، فناوری اطلاعات، سیستم کنترل های داخلی، قانون تجارت، قوانین و مقررات مالیاتی، امور مالی، تحقیق و توسعه در حسابرسی، زبان انگلیسی، آمار و روش های کمی، حسابداری مدیریت، حسابداری بهای تمام شده، حسابداری قضایی، حسابداری شرکتی و حسابداری تورمی همگی میانگینی کمتر از متوسط است و در سطح نامطلوب است ($p < 0.001$). در کل، میانگین میزان مطلوبیت کیفیت دانش کسب شده حاصل از برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابرسی از دیدگاه کارفرمایان برابر با ۲,۳۰ است که نشان دهنده وضعیت نامطلوب دانش کسب شده توسط فارغ التحصیلان، از دیدگاه کارفرمایان می باشد ($p < 0.001$).

جدول (۷) نتایج آزمون تی تک نمونه ای مطلوبیت کیفیت دانش فارغ التحصیلان ارشد حسابرسی

ردیف	سوال	پاسخ دهندگان	میانگین میزان مطلوبیت	آماره تی	سطح معناداری
۱	میزان دانش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «استانداردهای حسابداری و گزارشگری مالی» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	دانش آموختگان	۲,۳۳	-۶,۱۶	۰,۰۰۰
		حسابرسان	۲,۱۹	-۱۱,۲۹	۰,۰۰۰
۲	میزان دانش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «استانداردها و آیین نامه های حسابداری» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	دانش آموختگان	۳,۱۸	۱,۵۹	۰,۱۱۷
		حسابرسان	۳,۴۰	۴,۴۱	۰,۰۰۰
۳	میزان دانش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «تجزیه و تحلیل صورت های مالی» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	دانش آموختگان	۳,۶۴	۵,۹۶	۰,۰۰۰
		حسابرسان	۳,۴۰	۳,۹۰	۰,۰۰۰
۴	میزان دانش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «نرم افزارهای کاربردی مانند ورد، اکسل و...» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	دانش آموختگان	۴,۰۲	۹,۸۴	۰,۰۰۰
		حسابرسان	۳,۶۶	۷,۱۳	۰,۰۰۰
۵	میزان دانش علمی - تخصصی کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «اصول اخلاقی حرفه حسابداری» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	دانش آموختگان	۲,۱۶	-۹,۸۵	۰,۰۰۰
		حسابرسان	۲,۰۵	-۱۴,۶۷	۰,۰۰۰

۰,۰۰۰	-۸,۱۴	۲,۲۳	دانش آموختگان	میزان دانش علمی - تخصصی کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «فناوری اطلاعات» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۶
۰,۰۰۰	-۱۵,۸۰	۲,۰۳	حسابرسان		
۰,۰۰۰	۴,۶۳	۳,۵۶	دانش آموختگان	میزان دانش علمی - تخصصی کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۷
۰,۰۰۱	۳,۲۶	۳,۳۱	حسابرسان		
۰,۰۰۰	-۵,۹۲	۲,۲۸	دانش آموختگان	میزان دانش علمی - تخصصی کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «سیستم کنترل‌های داخلی» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۸
۰,۰۰۰	-۱۱,۶۰	۲,۰۰	حسابرسان		
۰,۰۰۰	-۱۱,۴۲	۱,۹۵	دانش آموختگان	میزان دانش علمی - تخصصی کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «قانون تجارت» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۹
۰,۰۰۰	-۱۲,۲۳	۲,۰۰	حسابرسان		
۰,۳۰۶	-۱,۰۳	۲,۸۷	دانش آموختگان	میزان دانش علمی - تخصصی کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «قوانین و مقررات هیئت مدیره بازار سرمایه» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۱۰
۰,۶۹۰	-۰,۴۰۰	۲,۹۶	حسابرسان		
۰,۰۰۰	-۹,۸۱	۲,۰۰	دانش آموختگان	میزان دانش علمی - تخصصی کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «قوانین و مقررات مالیاتی» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۱۱
۰,۰۰۰	-۱۷,۶۱	۱,۸۹	حسابرسان		
۰,۰۰۰	-۸,۶۸	۲,۲۳	دانش آموختگان	میزان دانش علمی - تخصصی کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «امور مالی» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۱۲
۰,۰۰۰	-۱۷,۲۸	۲,۰۷	حسابرسان		
۰,۰۰۰	-۷,۹۴	۲,۰۰	دانش آموختگان	میزان دانش علمی - تخصصی کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «تحقیق و توسعه در حسابداری» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۱۳
۰,۰۰۰	-۱۴,۷۹	۱,۹۳	حسابرسان		
۰,۰۰۰	-۷,۲۷	۲,۱۱	دانش آموختگان	میزان دانش علمی - تخصصی کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «زبان انگلیسی» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۱۴
۰,۰۰۰	-۱۴,۸۲	۱,۸۷	حسابرسان		
۰,۰۰۰	-۱۱,۸۲	۱,۹۷	دانش آموختگان	میزان دانش علمی - تخصصی کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «آمار و روش‌های کمی» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۱۵
۰,۰۰۰	-۲۴,۸۲	۱,۶۶	حسابرسان		
۰,۰۰۰	-۱۰,۷۰	۲,۰۵	دانش آموختگان	میزان دانش علمی - تخصصی کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «حسابداری مدیریت» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۱۶
۰,۰۰۰	-۱۵,۵۱	۱,۹۲	حسابرسان		

۰,۰۰۰	-۹,۵۹	۲,۲۰	دانش آموختگان	میزان دانش علمی - تخصصی کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «حسابداری بهای تمام شده» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۱۷
۰,۰۰۰	-۱۰,۸۴	۲,۰۶	حسابرسان		
۰,۰۰۰	-۱۴,۲۰	۱,۵۷	دانش آموختگان	میزان دانش علمی - تخصصی کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «حسابداری قضایی» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۱۸
۰,۰۰۰	-۲۸,۹۳	۱,۴۳	حسابرسان		
۰,۰۰۰	-۱۰,۷۳	۲,۰۷	دانش آموختگان	میزان دانش علمی - تخصصی کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «حسابداری شرکتی» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۱۹
۰,۰۰۰	-۱۴,۴۷	۱,۹۶	حسابرسان		
۰,۰۰۹	۲,۶۹	۳,۳۴	دانش آموختگان	میزان دانش علمی - تخصصی کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «حسابداری رایانه‌ای» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۲۰
۰,۴۸۲	۰,۷۰۶	۳,۰۷	حسابرسان		
۰,۰۰۰	-۱۹,۳۶	۱,۶۴	دانش آموختگان	میزان دانش علمی - تخصصی کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «حسابداری تورمی» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۲۱
۰,۰۰۰	-۲۶,۳۰	۱,۵۳	حسابرسان		
<۰,۰۰۱	-۹,۶۴	۲,۴۴	دانش آموختگان	نمره کل دانش کسب شده از برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابرسی	
<۰,۰۰۱	-۱۳,۵۳	۲,۳۰	حسابرسان		

مطابق جدول ۸ براساس نتایج آزمون تی تک نمونه ای در خصوص سوال سوم با توجه به اینکه میزان آماره تی، ۱,۷۵ و کمتر از مقدار بحرانی ۱,۹۶ است و سطح معناداری به دست آمده ۰,۰۸۰ (بیشتر از ۰,۰۵ است)، بنابراین تفاوت معناداری بین نظرات کارفرمایان و فارغ التحصیلان در خصوص مطلوبیت کیفیت دانش کسب شده جهت انجام شایسته و وظایف شغلی محوله به دانش آموختگان وجود ندارد و از نظر هر دو، کیفیت دانش فارغ التحصیلان در سطح نامطلوب است.

جدول (۸): مقایسه مطلوبیت کیفیت دانش کسب شده از برنامه درسی کارشناسی

ارشد حسابرسی با توجه به دیدگاه دانش آموختگان و کارفرمایان ایشان

بعد	گروه	میانگین میزان مطلوبیت کیفیت بعد دانش	انحراف معیار	آزمون تی مستقل	
				آماره	معنی داری
دانش	دانش آموختگان	۲,۴۴	۰,۴۴۷	۱,۷۵۸	۰,۰۸۰
	کارفرمایان	۲,۳۰	۰,۵۴۹		

نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای (جدول ۹) در خصوص سوال چهارم نشان می‌دهد که به غیر از کیفیت مهارت کسب شده در زمینه مهارت عمومی حل مسأله شامل توانایی تشخیص روابط، تفسیر داده‌ها و استدلال، تصمیم‌گیری، رهبری و مدیریت پروژه، تشخیص و تفکیک اطلاعات مربوط از نامربوط، شناخت اولویت‌های سازمانی، کنترل تضاد و تعارض دیدگاه‌ها، تشخیص

و کشف تقلب، ارزیابی شواهد حسابرسی، برقراری ارتباطات شفاهی و کتبی، اولویت‌بندی مسائل و مشکلات، ارائه (سخن‌وری) و ارزیابی اثربخشی برنامه که در سطح نامطلوبی ارزیابی شده‌اند مابقی موارد در سطح مطلوب یا متوسط می‌باشند. به طور کلی نیز، میانگین مطلوبیت کیفیت مهارت کسب شده در بین دانش‌آموختگان برابر با ۲,۶۴ بدست آمده که از حد متوسط کمتر است و نشان دهنده وضعیت نامطلوب کیفیت مهارت کسب شده از دیدگاه دانش‌آموختگان می‌باشد ($p < 0.001$).

نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای (جدول ۹) درخصوص پاسخ سوال پنجم نشان می‌دهد که از دیدگاه کارفرمایان به غیر از مهارت کسب شده در زمینه مهارت عمومی حل مسأله شامل توانایی تشخیص روابط، تفسیر داده‌ها و استدلال، تصمیم‌گیری، رهبری و مدیریت پروژه، تشخیص و تفکیک اطلاعات مربوط از نامربوط، شناخت اولویت‌های سازمانی، کنترل تضاد و تعارض دیدگاه‌ها، تشخیص و کشف تقلب، ارزیابی شواهد حسابرسی، برقراری ارتباطات شفاهی و کتبی، اولویت‌بندی مسائل و مشکلات، ارائه (سخن‌وری) و ارزیابی اثربخشی برنامه که در سطح نامطلوبی از کیفیت قرار دارند، مابقی موارد از کیفیت مطلوب یا متوسطی برخوردارند. به طور کلی نیز، میانگین مطلوبیت کیفیت مهارت کسب شده از برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابرسی از دیدگاه کارفرمایان برابر با ۲,۴۹ بدست آمده که از حد متوسط کمتر است و نشان دهنده وضعیت نامطلوب مهارت کسب شده توسط فارغ‌التحصیلان از دیدگاه کارفرمایان می‌باشد ($p < 0.001$).

جدول (۹): نتایج آزمون t مطلوبیت کیفیت مهارت فارغ‌التحصیلان ارشد حسابرسی

ردیف	سوال	پاسخ دهندگان	میانگین میزان مطلوبیت	آماره تی	سطح معناداری
۱	میزان مهارت کسب شده توسط دانش‌آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «حل مسأله شامل توانایی تشخیص روابط، تفسیر داده‌ها و استدلال تحلیلی» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	دانش‌آموختگان	۲,۰۸	-۱۷,۰۶	۰,۰۰۰
		حسابرسان	۱,۹۶	-۱۶,۴۸	۰,۰۰۰
۲	میزان مهارت کسب شده توسط دانش‌آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «استفاده از کامپیوتر در حسابرسی» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	دانش‌آموختگان	۳,۶۱	۴,۶۴	۰,۰۰۰
		حسابرسان	۳,۳۹	۳,۹۶	۰,۰۰۰
۳	میزان مهارت کسب شده توسط دانش‌آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «حسابرسی سیستم‌های کامپیوتری» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	دانش‌آموختگان	۳,۲۱	۱,۶۹	۰,۰۹۶
		حسابرسان	۳,۰۶	۰,۵۸۴	۰,۵۶۱
۴	میزان مهارت کسب شده توسط دانش‌آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «تصمیم‌گیری» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	دانش‌آموختگان	۲,۰۸	-۱۴,۵۴	۰,۰۰۰
		حسابرسان	۲,۰۲	-۱۶,۱۰	۰,۰۰۰

۵	میزان مهارت کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «هبری و مدیریت پروژه» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	دانش آموختگان	۲،۱۰	۱۱،۷۸-	۰،۰۰۰
		حسابرسان	۲،۰۰	۱۴،۹۰-	۰،۰۰۰
۶	میزان مهارت کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «تشخیص و تفکیک اطلاعات مربوط از نامربوط» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	دانش آموختگان	۲،۲۱	۸،۱۳-	۰،۰۰۰
		حسابرسان	۲،۰۷	۱۲،۳۱-	۰،۰۰۰
۷	میزان مهارت کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «شناخت اولویت‌های سازمانی» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	دانش آموختگان	۲،۱۵	۱۰،۶۰-	۰،۰۰۰
		حسابرسان	۱،۹۵	۱۵،۲۱-	۰،۰۰۰
۸	میزان مهارت کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «شناخت نقاط ضعف و قوت سازمان» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	دانش آموختگان	۳،۶۷	۶،۱۶	۰،۰۰۰
		حسابرسان	۳،۳۰	۲،۸۶	۰،۰۰۵
۹	میزان مهارت کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «تجزیه و تحلیل منتقدانه» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	دانش آموختگان	۳،۴۱	۳،۵۵	۰،۰۰۱
		حسابرسان	۳،۲۵	۲،۶۱	۰،۰۱۰
۱۰	میزان مهارت کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «سازگاری با تغییرات محیط کار» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	دانش آموختگان	۳،۷۴	۵،۷۷	۰،۰۰۰
		حسابرسان	۳،۳۹	۳،۸۲	۰،۰۰۰
۱۱	میزان مهارت کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «کنترل تضاد و تعارض» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	دانش آموختگان	۲،۰۷	۱۰،۷۳-	۰،۰۰۰
		حسابرسان	۱،۹۷	۱۵،۱۷-	۰،۰۰۰
۱۲	میزان مهارت کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «تشخیص و کشف تقلب» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	دانش آموختگان	۲،۰۲	۱۲،۹۹-	۰،۰۰۰
		حسابرسان	۱،۹۶	۱۵،۷۲-	۰،۰۰۰
۱۳	میزان مهارت کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «ارزیابی ریسک» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	دانش آموختگان	۳،۱۶	۱،۳۹	۰،۱۶۷
		حسابرسان	۳،۰۳	۰،۲۴۲	۰،۷۱۰
۱۴	میزان مهارت کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «ارزیابی شواهد حسابرسی» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	دانش آموختگان	۲،۱۳	۸،۲۱-	۰،۰۰۰
		حسابرسان	۱،۹۰	۱۷،۶۱-	۰،۰۰۰
۱۵	میزان مهارت کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «مدیریت استرس» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	دانش آموختگان	۳،۱۸	۱،۴۴	۰،۱۵۴
		حسابرسان	۳،۱۵	۱،۴۹	۰،۱۳۸

۰,۰۰۰	-۱۳,۲۲	۱,۹۳	دانش آموختگان	میزان مهارت کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «برقراری ارتباطات شفاهی و کتبی» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۱۶
۰,۰۰۰	-۹,۲۶	۲,۲۲	حسابرسان		
۰,۰۰۰	-۶,۲۰	۲,۳۱	دانش آموختگان	میزان مهارت کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «اولویت بندی مسائل و مشکلات» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۱۷
۰,۰۰۰	-۹,۷۶	۲,۱۷	حسابرسان		
۰,۰۰۰	۳,۹۳	۳,۵۴	دانش آموختگان	میزان مهارت کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «گزارش نویسی» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۱۸
۰,۴۱۰	۰,۸۲۷	۳,۱۱	حسابرسان		
۰,۰۰۰	-۷,۳۱	۲,۱۵	دانش آموختگان	میزان مهارت کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «ارائه (سخن وری)» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۱۹
۰,۰۰۰	-۱۰,۷۳	۲,۰۹	حسابرسان		
۰,۰۰۰	-۸,۳۵	۲,۰۷	دانش آموختگان	میزان مهارت کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «ارزیابی اثربخشی برنامه» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۲۰
۰,۰۰۰	-۱۲,۳۴	۲,۰۱	حسابرسان		
<۰,۰۰۱	-۵,۷۳	۲,۶۴	دانش آموختگان	نمره کل مهارت حاصل شده از برنامه درسی رشته حسابرسی	
<۰,۰۰۱	-۷,۸۸	۲,۴۹	حسابرسان		

نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای (جدول ۱۰) برای یافتن پاسخ سوال ششم نشان می‌دهد که به توجه به میزان آماره تی، ۱,۴۴ که کمتر از مقدار ۱,۹۶ است و سطح معناداری به دست آمده (۰,۱۵۰)، تفاوت معناداری بین میانگین نمره مطلوبیت مهارت کسب شده توسط فارغ‌التحصیلان از دیدگاه دانش آموختگان با کارفرمایان وجود ندارد و از نظر هر دو گروه، مهارت کسب شده در سطح نامطلوبی است.

جدول ۱۰: مقایسه مطلوبیت کیفیت مهارت‌های کسب شده از برنامه درسی رشته کارشناسی ارشد حسابرسی با توجه به دیدگاه دانش آموختگان و کارفرمایان ایشان

آزمون تی مستقل	انحراف معیار	میانگین میزان مطلوبیت کیفیت بعد مهارت	گروه	بعد
۰,۱۵۰	۱,۴۴۷	۲,۶۴	دانش آموختگان	مهارت
		۲,۴۹	کارفرمایان	

نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای در جدول شماره (۱۱) در خصوص سوال هفتم نشان می‌دهد که از دیدگاه دانش آموختگان به غیر از کیفیت نگرش کسب شده در زمینه اعتماد به نفس و اتکا به توانایی‌های خود، نوآوری و خلاقیت، پر انرژی و با انگیزه بودن، رعایت الزامات و مقررات قانونی، کمال گرایی و احساس رضایت، یادگیری مستمر (تداوم در یادگیری)، هدف‌گذاری، برنامه‌ریزی

جامع، مدیریت زمان، وجود روحیه تیمی و کارگروهی، صداقت حرفه‌ای، تردید حرفه‌ای، انعطاف پذیری، تفکر انتقادی، رابطه گرم و صمیمی که به طور معنی داری ($p < 0.001$) در وضعیت نامطلوب ارزیابی شده‌اند مابقی موارد در حد مطلوب است. به طور کلی نیز، میانگین مطلوبیت کیفیت نگرش کسب شده از برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابرسی در بین دانش آموختگان برابر با ۲,۸۸ بدست آمده که کمتر از حد متوسط است و نشان دهنده وضعیت نامطلوب این بعد از دیدگاه دانش آموختگان می‌باشد (معنی داری > 0.001).

نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای در جدول شماره (۱۱) در خصوص سوال هشتم نشان می‌دهد به غیر از کیفیت نگرش کسب شده در زمینه اعتماد به نفس و اتکا به توانایی‌های خود، نوآوری و خلاقیت، پر انرژی و با انگیزه بودن، رعایت الزامات و مقررات قانونی، کمال گرایی و احساس رضایت، یادگیری مستمر (تداوم در یادگیری)، هدف‌گذاری، برنامه ریزی جامع، مدیریت زمان، وجود روحیه تیمی و کارگروهی، صداقت حرفه‌ای، تردید حرفه‌ای، انعطاف پذیری، تفکر انتقادی، رابطه گرم و صمیمی که به طور معنی داری ($p < 0.001$) کمتر از سطح متوسط و در وضعیت نامطلوب ارزیابی شده اند، مابقی موارد در حد مطلوب می‌باشد. به طور کلی نیز، میانگین مطلوبیت کیفیت نگرش کسب شده از برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابرسی با توجه به دیدگاه کارفرمایان برابر با ۲,۶۵ بدست آمده که نشان دهنده وضعیت نامطلوب این بعد از دیدگاه کارفرمایان می‌باشد (معنی داری > 0.001).

جدول (۱۱): نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای مطلوبیت کیفیت نگرش فارغ التحصیلان ارشد حسابرسی

ردیف	سوال	پاسخ دهندگان	میانگین میزان مطلوبیت	آماره تی	سطح معناداری
۱	میزان نگرش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «اعتماد به نفس و اتکا به توانایی‌های خود» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	دانش آموختگان	۲,۳۱	-۶,۸۴	۰,۰۰۰
		حسابرسان	۲,۲۳	-۱۰,۷۷	۰,۰۰۰
۲	میزان نگرش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «نوآوری و خلاقیت» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	دانش آموختگان	۲,۴۴	-۵,۰۲	۰,۰۰۰
		حسابرسان	۲,۱۱	-۱۳,۷۲	۰,۰۰۰
۳	میزان نگرش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «مسئولیت پذیری اجتماعی» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	دانش آموختگان	۴,۲۰	۱۳,۷۷	۰,۰۰۰
		حسابرسان	۳,۷۷	۸,۴۲	۰,۰۰۰
۴	میزان نگرش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «پر انرژی و با انگیزه بودن» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	دانش آموختگان	۲,۴۴	-۷,۰۲	۰,۰۰۰
		حسابرسان	۲,۳۸	-۸,۰۶	۰,۰۰۰

۰,۰۰۰	-۸,۳۹	۲,۳۳	دانش آموختگان	میزان نگرش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «رعایت الزامات و مقررات قانونی» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۵
۰,۰۰۰	-۹,۶۷	۲,۲۹	حسابرسان		
۰,۰۰۰	۱۴,۰۷	۴,۳۸	دانش آموختگان	میزان نگرش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «رعایت ادب و احترام در محیط کار» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۶
۰,۰۰۰	۱۳,۲۱	۴,۱۱	حسابرسان		
۰,۰۰۰	۱۵,۳۳	۴,۴۶	دانش آموختگان	میزان نگرش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «رعایت اخلاقیات و پایبندی به اصول و اخلاق حرفه‌ای» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۷
۰,۰۰۰	۱۱,۲۲	۳,۹۷	حسابرسان		
۰,۰۰۰	-۸,۰۶	۲,۳۳	دانش آموختگان	میزان نگرش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «کمال‌گرایی و احساس رضایت» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۸
۰,۰۰۰	-۹,۳۸	۲,۳۱	حسابرسان		
۰,۰۰۰	۷,۷۴	۳,۹۸	دانش آموختگان	میزان نگرش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «وفاداری به موسسه» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۹
۰,۰۰۰	۵,۸۹	۳,۶۴	حسابرسان		
۰,۰۰۰	-۶,۴۸	۲,۴۴	دانش آموختگان	یادگیری مستمر (تداوم در یادگیری) میزان نگرش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «یادگیری مستمر (تداوم در یادگیری)» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۱۰
۰,۰۰۰	-۱۳,۳۵	۲,۲۵	حسابرسان		
۰,۰۰۰	۱۱,۰۳	۴,۲۱	دانش آموختگان	میزان نگرش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «آینده‌نگری» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۱۱
۰,۰۰۰	۸,۳۹	۳,۸۰	حسابرسان		
۰,۰۰۰	-۷,۰۲	۲,۴۴	دانش آموختگان	میزان نگرش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «هدف‌گذاری» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۱۲
۰,۰۰۰	-۱۱,۴۹	۲,۲۳	حسابرسان		
۰,۰۰۰	۸,۰۹	۳,۹۰	دانش آموختگان	میزان نگرش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «تفکر تحلیلی» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۱۳
۰,۰۰۰	۵,۹۵	۳,۶۰	حسابرسان		
۰,۰۰۰	-۸,۱۳	۲,۳۴	دانش آموختگان	میزان نگرش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «برنامه‌ریزی جامع» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۱۴
۰,۰۰۰	-۱۷,۷۳	۱,۹۶	حسابرسان		
۰,۰۰۰	-۸,۵۸	۲,۳۰	دانش آموختگان	میزان نگرش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابداری در زمینه «مدیریت زمان» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابداری تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۱۵
۰,۰۰۰	-۱۵,۴۴	۱,۹۹	حسابرسان		

۰,۰۰۰	-۶,۸۶	۲,۳۹	دانش آموختگان	میزان نگرش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «وجود روحیه تیمی و کارگروهی» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۱۶
		۲,۲۰	حسابرسان		
۰,۰۰۰	-۶,۳۲	۲,۴۸	دانش آموختگان	میزان نگرش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «صداقت حرفه‌ای» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۱۷
		۲,۳۱	حسابرسان		
۰,۰۰۰	-۸,۹۵	۲,۳۰	دانش آموختگان	میزان نگرش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «تردید حرفه‌ای» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۱۸
		۲,۱۳	حسابرسان		
۰,۰۰۰	-۶,۸۷	۲,۳۵	دانش آموختگان	میزان نگرش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «انعطاف‌پذیری» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۱۹
		۲,۱۷	حسابرسان		
۰,۰۰۰	-۹,۳۶	۲,۲۳	دانش آموختگان	میزان نگرش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «تفکر انتقادی» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۲۰
		۲,۱۱	حسابرسان		
۰,۰۰۰	-۴,۸۱	۲,۴۴	دانش آموختگان	میزان نگرش کسب شده توسط دانش آموختگان رشته حسابرسی در زمینه «برقراری رابطه گرم و صمیمی» جهت پاسخگویی به نیازهای شغلی در حرفه حسابرسی تا چه میزان در حد مطلوب است؟	۲۱
		۲,۲۱	حسابرسان		
<۰,۰۰۱	-۱,۹۷	۲,۸۸	دانش آموختگان	نمرهی کل نگرش کسب شده از برنامه درسی رشته حسابرسی	
		۲,۶۵	حسابرسان		

نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای در جدول شماره (۱۲) در خصوص سوال نهم نشان می‌دهد که با توجه به میزان آماره تی، ۲,۹۲ و معنی داری کمتر از ۰,۰۵، بین دانش آموختگان و کارفرمایان ایشان در خصوص کیفیت بعد نگرش در برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابرسی تفاوت معناداری وجود دارد. با توجه به میزان میانگین‌های دو گروه، مشاهده می‌شود که میانگین نمرات دانش آموختگان به طور معنی داری بیشتر از این میانگین در کارفرمایان می‌باشد.

جدول (۱۲): مقایسه مطلوبیت کیفیت نگرش‌های کسب شده از برنامه درسی رشته کارشناسی ارشد حسابرسی با توجه به دیدگاه دانش آموختگان و کارفرمایان ایشان

بعد	گروه	میانگین میزان مطلوبیت کیفیت نگرش	انحراف معیار	آزمون تی مستقل	
				آماره تی	معینداری
نگرش	دانش آموختگان	۲,۸۸	۰,۴۴۰	۲,۹۲	<۰,۰۰۱
	کارفرمایان (شرکا موسسه حسابرسی)	۲,۶۵	۰,۵۳۳		

۵- بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش به ارزیابی کیفیت بیرونی برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابداری از دیدگاه دانش‌آموختگان رشته حسابداری و حسابرسان عضو جامعه حسابداران رسمی با رده سرپرست ارشد به بالا که دانش‌آموختگان رشته حسابداری برایشان کار می‌کنند با استفاده از الگوی دانش، مهارت و نگرش پرداخته شده است. به طور کلی یافته‌ها حاکی از آن است که از دیدگاه دانش‌آموختگان رشته حسابداری و کارفرمایانشان در موسسات حسابداری، کیفیت بیرونی برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابداری برای انتقال دانش، مهارت و نگرش لازم به دانش‌آموختگان برای انجام شایسته وظایف شغلی در فعالیتهای حرفه‌ای بازار کار حسابداری در وضعیت نامطلوبی قرار دارد. به عبارت دیگر، مطلوبیت کیفی برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابداری در حدی نیست که حسابرسان را برای ورود به بازار کار آماده کند و برنامه‌های درسی کارشناسی ارشد حسابداری در موسسات آموزش عالی مطابق با تقاضاهای بازار کار و تغییرات حرفه ارائه نمی‌شود. از آنجا که در تحقیقات داخلی تحقیقات مرتبط با رشته حسابداری با برنامه درسی آن بسیار محدود و اندک می‌باشد این نتایج را می‌توان با نتایج تحقیقات انجام شده در خصوص ضعف برنامه درسی حسابداری در کشور مورد مقایسه قرار داد. از اینرو نتایج تحقیق حاضر با نتایج تحقیق باغومیان و رحیمی باغی (۱۳۹۱) و نصیرزاده و خلیفه سلطانی (۱۳۹۷)، جامعی (۱۳۹۷) و پولادیان و سروستانی (۱۴۰۰) همسواست.

برای بهبود کیفیت بعد دانش لازم در دانشجویان، پیشنهاد می‌شود باید بین برنامه درسی حسابداری و نیازهای بازار کار حسابداری تناسب وجود داشته باشد و بر همین مبنا دروس کاربردی و دانش محور و استفاده از فناوری‌های نوین نظیر هوش مصنوعی در حسابداری، حسابداری رایانه‌ای، تجزیه و تحلیل کلان داده‌ها، اقتصادسنجی و روش پژوهش در حسابداری، آموزش گزارش نویسی در حسابداری، کاربرد نرم‌افزارهای مالی در حسابداری، کاربرد حسابداری در صنایع مختلف، حسابداری بر مبنای هوش مصنوعی، مدیریت ریسک بنگاه‌های تجاری، مبنای حقوقی قراردادهای تجاری، حسابداری بخش عمومی، آسیب شناسی صورت‌های مالی، نقش آمار در حسابداری، آشنایی با رویه‌های حسابداری مستمر روز در دنیا، آشنایی با حسابداری دیجیتال، آشنایی با حسابداری بلاک چین، آشنایی با حسابداری قضایی، روانشناسی در حسابداری و آموزش‌های رفتارشناختی برای حسابرسان و آشنایی با سندرسی و کاربرد نویسی در حسابداری، لازم است در برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابداری مدنظر قرار گیرد.

برای بهبود کیفیت بعد مهارت لازم در دانشجویان، پژوهش حاضر پیشنهاد می‌کند با توجه به ماهیت عملی بودن حسابداری و گرایش‌های آن مانند حسابداری باید زمان آموزش‌ها به شکل عملی افزایش یابد و بین آموزش‌های عملی و تئوری توازن برقرار شود و در واقع جنبه تئوری و عمل با هم ترکیب شود به عنوان مثال اضافه کردن دوره کارآموزی با همکاری موسسات معتبر حسابداری به دانشجویان کمک می‌کند به صورت عملی با شرایط محیط کار آشنا شده و نیازهای

مهارتی بازار کار حسابرسی را درک کنند. همچنین سوق دادن پایان نامه‌ها به انجام پروژه‌های تحقیقاتی در سازمانها و ارگان‌ها نیز می‌تواند برای این منظور مفید باشد. بعلاوه نتایج این تحقیق نشان می‌دهد جهت افزایش و ارتقای سطح مهارت دانشجویان این رشته، در قالب واحدهای درسی مهارت‌هایی مانند حل مسأله شامل توانایی تشخیص روابط، تفسیر داده‌ها و استدلال، تصمیم‌گیری، رهبری و مدیریت پروژه، تشخیص و تفکیک اطلاعات مربوط از نامربوط، شناخت اولویت‌های سازمانی، کنترل تضاد و تعارض دیدگاه‌ها، تشخیص و کشف تقلب، ارزیابی شواهد حسابرسی، برقراری ارتباطات شفاهی و کتبی، اولویت‌بندی مسائل و مشکلات، ارائه (سخن‌وری) و ارزیابی اثربخشی برنامه، در روزرسانی سرفصل برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابرسی، در برنامه درسی این رشته لحاظ گردد، به گونه‌ای که فارغ‌التحصیلان پس از اتمام تحصیل برای ورود به بازار کار حسابرسی نیاز به گذراندن دوره‌های مهارت آموزی و کارورزی که اغلب بر هزینه و زمان بر هست، نباشند.

برای بهبود کیفیت بعد نگرش لازم در دانشجویان، پژوهش حاضر پیشنهاد می‌کند برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابرسی به گونه‌ای تدوین شود که علاوه بر موضوعات تئوری و عملی که مرتبط با سطح دانش و مهارت دانشجویان است، موارد مرتبط با نگرش اعتماد به نفس و اتکا به توانایی‌های خود، نگرش نوآوری و خلاقیت، نگرش پرانرژی و با انگیزه بودن، نگرش رعایت الزامات و مقررات قانونی، نگرش کمال‌گرایی و احساس رضایت، نگرش یادگیری مستمر (تداوم در یادگیری)، نگرش هدف‌گذاری، نگرش برنامه ریزی جامع، نگرش مدیریت زمان، نگرش وجود روحیه تیمی و کارگروهی، نگرش صداقت حرفه‌ای، نگرش تردید حرفه‌ای، نگرش انعطاف‌پذیری و نگرش تفکر انتقادی را به گونه‌ای موثر در دانشجویان ایجاد و ارتقا یابد.

بعنوان پیشنهاد برای تحقیقات آتی، می‌توان نظر کارفرمایان را در خصوص بهبود کیفیت بیرونی برنامه درسی حسابرسی جویا شد و مورد تحلیل قرار گرفت و با نظرات اساتید و دانش‌آموختگان مورد مقایسه قرار داد.

مهمترین محدودیت این پژوهش، مشکلات جلب همکاری جامعه آماری (دانش‌آموختگان و شرکا و مدیران ارشد موسسات حسابرسی) در پاسخگویی به سوالات پرسشنامه‌ها بود. همچنین از آنجا که یک گروه از نمونه آماری این پژوهش، صرفاً دانش‌آموختگان دانشگاه‌های سراسری کشور بودند، محدودیت تعمیم‌پذیری نتایج این پژوهش به کل دانشجویان حسابرسی کشور (اعم از دانشگاه آزاد و غیر انتفاعی و پیام نور) وجود دارد. بخصوص اینکه تعداد مشارکت‌کنندگان در این پژوهش کمتر از تعداد نمونه مورد نیاز برای جامعه نامعلوم ۳۸۴ نفر) است.

همچنین با توجه اینکه در پژوهش حاضر منظور از کارفرما، شرکا و مدیران ارشد و مدیران فنی موسسات حسابرسی است و این احتمال وجود دارد که برخی از این کارفرمایان خودشان فارغ‌التحصیل کارشناسی ارشد رشته «حسابرسی» باشد لذا این امر بعنوان یک محدودیت در تحقیق حاضر تلقی می‌شود که پیشنهاد می‌شود در تحقیقات آتی این موضوع کنترل شود.

منابع

- اثنی عشری، حمیده؛ غلامی فتیده، اشکان؛ هوشمند، عباس. (۱۴۰۱). شکاف آموزشی و کیفیت حسابداری. دانش حسابداری مالی، ۹(۴): ۹۵-۱۲۱.
- اثنی عشری، حمیده؛ منتی، وحید و پاک نژاد، فرانہ. (۱۴۰۱). رابطه‌ی توانمندی‌های حساب‌رسان داخلی با پذیرش پیشنهادهای آن‌ها توسط مدیران حسابداری داخلی، پژوهش‌های حسابداری حرفه‌ای، ۱(۴): ۸-۳۱
- اسکندری، کیوان. (۱۳۹۲). آموزش حسابداری و اقتصاد دیجیتال با پردازش بی‌درنگ، مجله حسابداری، شماره ۶۸: ۱۲۴-۱۳۲.
- بازرگان، عباس. (۱۳۷۶). کیفیت و ارزیابی آن در آموزش عالی، نگاهی به تجربه‌های ملی و بین‌المللی. رهیافت، (۱۵): ۶۰-۷۱.
- بازرگان، عباس. (۱۳۹۴). استانداردهای آموزش عالی: از آرمان تا واقعیت. نامه آموزش عالی، ۸(۳۰): ۱۱-۲۲.
- باغومیان، رافیک؛ رحیمی باغی، علی. (۱۳۹۰). موانع پیشرفت آموزش حسابداری در ایران. مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۹(۳۵): ۶۹-۹۱.
- بیگ پناه، بهزاد؛ اثنی عشری، حمیده؛ هشی، عباس و اسدی، غلامحسین. (۱۴۰۰). تاثیر وضعیت سرمایه انسانی در موسسات حسابداری بر کیفیت حسابداری. پژوهش‌های حسابداری حرفه‌ای، ۱(۳): ۱۲۸-۱۴۹
- پولادیان، فاطمه؛ سروستانی، امیر. (۱۴۰۰). مهارت‌های نرم دانش‌آموختگان حسابداری جهت ورود به حرفه حسابداری: حلقه مفقوده آموزش رشته حسابداری و حسابداری در دانشگاه، سومین همایش ملی مدیریت دانش و کسب و کارهای الکترونیکی با رویکرد اقتصاد مقاومتی، مشهد.
- جامعی، رضا. (۱۳۹۷). بررسی تناسب محتوا و شیوه‌های آموزش حسابداری (کارشناسی ارشد) با مهارت‌های مورد نیاز بازار کار: از دیدگاه دانشجویان، اساتید دانشگاه و اعضای جامعه حسابداران رسمی ایران. فصلنامه تدریس پژوهی، (۳): ۱-۱۶.
- دیانتی دیلمی، زهرا. (۱۳۹۹). الگوی عوامل موثر بر بالندگی حسابداری در ایران. دانش حسابداری و حسابداری مدیریت، ۹(۳۶): ۳۲۳-۳۵۸.
- رضائی پسته نوئی، یاسر؛ قربانی، علی اصغر. (۱۳۹۱). آینده آموزش حسابداری در ایران: فرصت‌ها و تهدیدها، دهمین همایش ملی حسابداری ایران، دانشگاه الزهرا. ۵۵-۸۴.
- رحمانی، رمضان؛ فتحی واجارگاه، کورش. (۱۳۸۷). ارزشیابی کیفیت در آموزش عالی. دومانه علمی- پژوهشی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، ۱(۱): ۲۸-۳۹.
- سرفصل برنامه درسی کارشناسی ارشد حسابداری. (۱۳۹۵). وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ایران، شورای عالی برنامه‌ریزی آموزشی.
- سلمانی، محسن. (۱۴۰۰). دانش مهارت و نگرش. دانش نامه آموزش‌های علمی- کاربردی. ۱-۸.
- شعری آناقیز، صابر؛ رحیمیان، نظام الدین؛ صالحی صدقیانی، جمشید؛ خراسانی، ابوطالب.

(۱۳۹۶). نیازسنجی آموزشی و شناسایی مهارت‌های حسابربان مستقل؛ مدیران مالی و تحلیل گران مالی ایران بر اساس مدل کاتز. آموزش و توسعه منابع انسانی، (۱۴): ۱۴۱-۱۵۷. شفیع‌نی، علی؛ برهانی اصفهانی، مهرداد. (۱۳۹۹). تاثیر آموزش‌های آکادمیک دانشگاهی بر روی رعایت اخلاق حرفه‌ای در حسابداری و حسابرسی، دومین کنفرانس بین‌المللی نوآوری در مدیریت کسب و کار و اقتصاد، تهران.

فتحی واجارگاه، کوروش؛ شفیع‌نی، ناهید. (۱۳۸۶). ارزشیابی کیفیت برنامه درسی دانشگاهی (مورد برنامه درسی آموزش بزرگسالان). مطالعات برنامه درسی، ۲(۵)، ۱-۲۶. قربانی، سمیه؛ نیلی، محمدرضا؛ دلبری، سمیرا. (۱۳۹۳). مطالعه تطبیقی ارزیابی کیفیت برنامه درسی آموزش عالی. دو فصلنامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی، ۵(۹): ۹۰-۱۰۶. قنبرپور لیموئی، ریحانه؛ جواد، صنعتی‌نیا؛ احمدی زاده، سمیه. (۱۳۹۴). وضعیت و مشکلات حرفه‌ی حسابداری و حسابرسی در ایران، کنگره بین‌المللی مدیریت، اقتصاد و توسعه کسب و کار، تبریز، دبیرخانه دائمی کنگره.

مشایخی، بیتا؛ شفیع‌پور، سیدمجتبی. (۱۳۹۱). بررسی کارایی نظام آموزشی رشته حسابداری در سطح دانشگاه‌های ایران با استفاده از تکنیک تحلیل پوششی داده‌ها. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۱۹(۶۷): ۱۱۹-۱۴۲.

ملکیان، اسفندیار؛ کامیابی، یحیی؛ ابراهیمی مجد، هادی. (۱۴۰۱). ارائه مدلی برای ارتقا کیفیت و مهارت حسابرس از دیدگاه حرفه و کارفرما، پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۳(۱۲): ۲۸۱-۳۰۰. مهدوی، غلامحسین؛ سرمدی‌نیا، عبدالمجید. (۱۴۰۲). دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های دولتی در خصوص عوامل مؤثر بر اثربخشی تدریس حسابداری. مجله دانش حسابداری، ۱۴(۱)، ۹۳-۱۱۸.

میرزایی، حسین. (۱۳۹۲). بررسی نقش آموزش حسابرسی در درک عملیات حسابرسی توسط استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی، یازدهمین همایش ملی حسابداری ایران، مشهد. نصیرزاده، فرزانه؛ خلیفه سلطانی، ناهید سادات. (۱۳۹۷). شناسایی مهارت‌ها، دانش و نگرش‌های لازم برای حسابربان امروز. مطالعات اقتصاد، مدیریت مالی و حسابداری، ۱(۴): ۴۴-۶۵. نوروش، ایرج؛ مشایخی، بیتا. (۱۳۸۴). نیازها و اولویت‌های آموزشی حسابداری مدیریت: فاصله ادراکی بین دانشگاهیان و شاغلین در حرفه حسابداری. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۱۲(۴۱): ۱۳۳-۱۶۱.

نیکخواه، محمد؛ شریف، مصطفی؛ نصر، احمدرضا و طالبی، هوشنگ. (۱۳۹۰). امکان‌سنجی کاربرد شاخص‌های ارزیابی آموزش عالی در حوزه ارزشیابی برنامه‌درسی دوره تحصیلات تکمیلی، بر مبنای الگوی سیپ. مدیریت و برنامه ریزی در نظام‌های آموزشی، ۴(۲): ۱۰۰-۱۳۲.

Abdalla, R. (2023). The important accounting graduates skills for the Libyan job market: perceptions of academics and professionals. *Journal of Management and Business Education*, 6(3), 305-329.

Abun, D. Magallanes, T. Encarnacion, M. & Lalaine, S. (2019). The Attitude of Graduate students toward Research and their Intention to Conduct Research in the Future. *Electronic*

Journal. 2(11) : 74-87.

Armitage, J. & Poyzer, K. (2010). Academicians' and Practitioners' Views on the Importance of the Topical Content in the First Auditing Course. *American Journal of Business Education*, 3(1), 210-238.

Baghomian, R. & A. Rahimi Baghi. (2011). Obstacles to the progress of accounting education in Iran. *Empirical Studies of financial accounting*, 9(35): 69-91. (in persian).

Bazargan, A. (1997). Quality and its evaluation in higher education, a look at national and international experiences. *Reach*, (15) : 60-71. (in persian).

Bazargan, A. (2014). Higher education standards: from ideal to reality. *Higher Education Letter*, 8(30): 11-22. (in persian).

Beyghanah, B., asnaashari, H., Hoshi, A., & Assadi, G. (2021). The effect of human resource situation on the audit quality in the audit firms. *Professional Auditing Research*, 1(3), 128-149. (in persian).

Bloom, B. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives, Handbook I: The Cognitive Domain*. New York: David McKay Co Inc.

Chae, S, Nakano, M. & Fujitani, R. (2020). Financial reporting opacity, audit quality and crash risk: Evidence from Japan. *The Journal of Asian Finance, Economics, and Business*, 7(1) , 9-17.

Chen, Jin. (2023). Reform of Teaching Methods in Auditing: Design of Blended Online and Offline Teaching. *International Journal of Social Sciences and Public Administration*. 1. 8-15.

Dianati Deilami, Z. (2019). Model of effective factors of accounting growth in Iran. *Knowledge of Accounting and Management Audit*, 9(36), 323-358. (in persian).

Eskandari, K. (2012). Teaching auditing and digital economy with real-time processing, *Auditor Magazine*. Number 68 :124-132. (in persian).

Esna Ashari, H; A. Gholami Fatideh & A. Houshmand. (2021). Educational gap and audit quality. *Financial Accounting Knowledge*, 9(4):95-121. (in persian).

Esnaashari, H., menati, V., & Paknezhad, F. (2021). The Impact of internal Audit skills on the Implementation of Internal Audit Recommendations by chief audit executive. *Professional Auditing Research*, 1(4), 8-31 (in persian).

Fathi Vajargah, K, Shafii, N. (2006). Evaluation of university curriculum quality (case of adult education curriculum). *Curriculum Studies*, 2(5), 1-26. (in persian).

Ferguson, C, Wongpinunwatana, N. & Bowen, P. (2000). An experimental investigation of the effects of artificial intelligence systems on the training of novice auditors. *Managerial Auditing Journal*, 15(6), 306-318.

Ghanbarpour Limoe, R; J. Sanati Nia. & S. Ahmadizadeh. (2014). The status and problems of the accounting and auditing profession in Iran, *International Congress of Management, Economics and Business Development*, Tabriz, Permanent Secretariat of the Congress. (in persian).

Ghurbani, S; M. Nili & S. Delbari. (2014). A comparative study of quality assessment of higher education curriculum. *Two Journal of Higher Education Curriculum Studies*, 5(9): 90-106. (in persian).

Hoff, J, Alberton, L. & Camargo, R. (2017). The view of academia and the job market on teaching auditing. *Journal of Education and Research in Accounting*, Brasília, 11(1), 52-68.

Jamei, R. (2017). Examining the appropriateness of the content and methods of accounting education (master's degree) with the skills required by the labor market: from the perspective of students, university professors and members of the public accountant community of Iran. *Teaching Research Quarterly*, 3(6): 1-16. (in persian).

Mahdavi, Gh. & A. Sarmedinia. (2023). The opinion of faculty members of public universities regarding the factors affecting the effectiveness of accounting teaching. *Journal of Accounting Knowledge*, 14(1): 93-118. (in persian).

Mirzaei, H. (2013). Investigating the Role of Audit Education in Understanding Audit Operations by Financial Users, 11th National Accounting Conference on Iran, Mashhad. (in persian).

Malekian, E, kamyabi, Y, Ebrahimi, H. (2022). Presenting a model to improve the quality and skill of the auditor from the perspective of the profession and the employer, *Experimental Accounting Research*, 3(12): 281-300.

Martinez, A. & Canal, E. (2011). Technological capabilities and the decision to outsource/ outsource offshore R&D services. *International Business Review*, 20(3), 264-277.

Mashaikhi, B, Shafipour, S. (2011). Investigating the effectiveness of the accounting education system at the level of Iranian universities using the data coverage analysis technique. *Accounting and auditing reviews*, 19(67): 119-142. (in persian).

Nasirzadeh, F. & N. Khalifa Soltani. (2017). Identifying the skills, knowledge and attitudes required for today's auditors. *Economics studies, financial management and accounting*, (1) 4: 44-65. (in persian).

Ngoo, T, Tiong, M. & Pok, F. (2015). Bridging the gap of perceived skills between employers and accounting graduates in Malaysia. *American Journal of Economics*, 5(2), 98-104.

Nikkhah, M, Sharif, M, Nasr, A. & Talebi, H. (2018). Feasibility of applying higher education evaluation indicators in the field of graduate education curriculum evaluation, based on the SIP model. *Management and planning in educational systems*. 4(2): 132-100. (in persian).

Noravesh, I, Meshaikhi, B. (2004). Educational needs and priorities of management accounting: Perceptual distance between academics and practitioners in accounting profession. *Accounting and auditing reviews*, 12(41): 133-161. (in persian).

Norman, S, Abdul Latiff, A, & Mohd Said, R. (2018). Employers Perception on Skill Competencies and the Actual Performance of Bachelor of Accounting Graduates in Malaysia. *International Academic Journal of Accounting and Financial Management*, 5 (3): 88-95.

Palmer, N, Ziegenfuss, E. & Pinsker, E. (2004). International knowledge, skills, and abilities of auditors/accountants: Evidence from recent competency studies, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 19 No. p. 889-896.

Poladian, F. & A. Sarvestani. (2021). Soft skills of accounting graduates to enter the auditing profession: the missing link of accounting and auditing education in the university, the third national conference of knowledge management and electronic businesses with a resistance economy approach, Mashhad. (in persian).

Rahmani, R, Fathi Vajargah, K. (2007). Quality evaluation in higher education. *Bimonthly Scientific-Research Education Strategies in Medical Sciences*, 1 (1): 28-39. (in persian).

Rezai, N. & Ghorbani, A. (2012). Future Accounting Education: Opportunities and Threats. *Tenth National Congress of Accountants, Al-Zahra University*, 55-84 (in Persian).

Salmani, M. (2021). Knowledge, skill and attitude. *Encyclopaedia of scientific-applied education*. 1-8

Shafie Nia, A. & M. Borhani Esfahani. (2020). The Impact of Academic Academic Education on Professional Ethics in Accounting and Matching, *Second International Conference on Business and Economics Management, Tehran*. (in persian).

Sheeri Anaghiz, S, N, Rahimian, J, Salehi. & A. Khorasani. (2017). Educational needs assessment and identification of independent auditors' skills; Financial managers and financial analysts of Iran based on the Katz model. *Human Resources Education and Development*. Number 13 of Course Four. (in persian).

Siriwardane, H, Billy, Hu. & Low, Kin-Yew. (2014). Skills, Knowledge, and Attitudes Important for Present-Day Auditors. *International Journal of Auditing*. 18(3).

Thabet, I. (2016). Auditor skills, traits and knowledge evidence from Tunisia. *International Journal of Accounting and Economics Studies*, 5: 7-15.

The title of the master's curriculum in auditing. (2016). Iran's Ministry of Science, Research

and Technology, Supreme Council of Educational Planning. (in persian).

Uyar, A. & Gungormus, A.H. (2011). Professional Knowledge and Skills Required for Accounting Majors Who Intend to Become Auditors: Perceptions of External Auditors. Business and Economics Research Journal, 2: 1-33.

پی‌نویس:

1. External Quality Assessment
2. Knowledge, skills and attitude
3. Internal Evaluation
4. External Evaluation
5. Benjamin Bloom
6. Institute of Management Accountants
7. Institute of Internal Auditors
8. International Federation of Accountants
9. the American Institute of Certified Public Accountants
10. <https://t.me/modiriyathesabdariallameh>
11. https://t.me/SBU_MSc
12. <https://t.me/ArshadphdKhu>
13. https://t.me/fum_accounting
14. <https://t.me/hesabdarialz>
15. https://t.me/+U2jl_8Tvjl9ucvZZ
16. <https://t.me/+DQ8In2crRXI2YThk>
17. https://t.me/joinchat/BIjb_jwVJqmeXvqpC70Ypw
18. https://t.me/etedal_7

COPYRIGHTS

This is an open access article under the CC-BY 4.0 license.